

Довідник-порадник для громадян України в Республіці Польща

Варшава - Відень
Травень 2024

Передмова

Ви тримаєте в руках або бачите на своїх екранах корисний інструмент, який допоможе вам розібратись в найбільш важливих питаннях вашого перебування на території Республіки Польща.

З моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну мільйони українських громадян вимушено переїхали до інших країни, й зокрема до території сусідньої Польщі. На початок 2024 року на території Польщі офіційно зареєстровано близько мільйона осіб зі статусом тимчасового захисту, разом з тим згідно з останнім загальним переписом населення, проведеним у Польщі у 2021 році, кількість громадян України на той час становила так само близько мільйона осіб, що робить їх найбільшою іноземною групою населення Польщі.

Життя бурхливе й вимагає певних механізмів адаптації, особливо, якщо ви знаходитесь за кордоном. Жити в країні – це не туристична подорож, це – щоденні питання, які потребують вирішення, але й досконально знати законодавство країни перебування є величезним викликом. Бюрократичні процедури, постійна зміна та оновлення нормативно-правової бази, особливості звернення до державних структур та заповнення документів – становлять додатковий виклик, особливо, якщо паралельно вам треба піклуватись про дітей, рідних й близьких.

Поради, які коротко й структуровано викладені в довіднику-пораднику в тематичних розділах – це багаторічний аналіз та практика роботи наших співробітників та консультантів, які на щоденній основі стикаються з аналогічними питаннями.

Як побудований довідник-порадник? Логікою побудови цього довідника-порадника були найчастіші питання, з якими звертаються наші співгромадяни. Поряд із загальним описом за тематичними розділами (легалізація перебування, консульські справи, працевлаштування, охорона здоров'я, житло, освіта тощо) ви знайдете практичні поради (позначені символом «Порада»), особливі примітки, на які варто звернути увагу (позначено знаком «Увага»), а також важливі застереження, які випливають з досвіду роботи із державними органами в Польщі.

Звичайно кожна ситуація, яка трапляється є особливою й потребує контекстного вивчення. Існує, як завжди в житті, багато «нестандартних ситуацій», втім закони та інші нормативні акти не можуть передбачити всі без виключення

особливості, тому зважайте на наявні правила та закони, актуальну та своєчасну інформацію на офіційних сайтах органів та установ в Польщі, а також відповідні порядки та процедури, які можуть різнитися в залежності від воєводства, в якому ви перебуваєте.

Цей довідник стане у нагоді всім громадянам України, які перебувають під тимчасовим захистом на території Польщі, тим, хто планує переїхати до Польщі на роботу або навчання, а також й тим, які вже знаходяться в Польщі, але цікавляться питаннями, які ми намагались розкрити в цьому довіднику-пораднику.

Втім, ми раді будемо вітати всіх та відповісти на ваші питання в Українському консульському центрі в Гданську, кол-центрі при Посольстві України в Варшаві та Центрі підтримки Українського Дому в Варшаві.

Роман Макуха

Керівник проекту ICMFD

Регіон Східної Європи та Центральної Азії

Департамент міграційних діалогів та співробітництва

Оксана Пестрикова

Координатор Центру підтримки

Українського Дому у Варшаві

Міжнародний центр розвитку міграційної політики (ICMPD) був заснований у 1993 році з ініціативи Австрії та Швейцарії. Організація була створена, щоб служити допоміжним механізмом для неформальних консультацій, а також для надання експертних знань і ефективних послуг у новому ландшафті багатосторонньої співпраці з питань міграції та притулку.

Маючи більше 30 років досвіду, 20 держав-членів і більш ніж 500 співробітників, які працюють у більш ніж 90 країнах світу, ICMPD використовує регіональний підхід у своїй роботі для створення ефективної співпраці та партнерства на міграційних маршрутах. Пріоритетними регіонами є Африка, Східна Європа та Центральна Азія, Середземномор'я, Шовковий шлях, Західні Балкани та Туреччина. Підхід ICMPD до управління міграцією – структурне об'єднання політик та досліджень, міграційних діалогів та розбудови потенціалу – сприяє кращому розвитку міграційної політики в усьому світі. Організація має штаб-квартиру у Відні, місію в Брюсселі та представлена в 36 країнах світу. Заснована в 1993 році, ICMPD має статус спостерігача при ООН і співпрацює з більш ніж 715 партнерами, включаючи установи ЄС і агентства ООН.

У відповідь на масштабне переміщення людей з України після російської військової агресії в лютому 2022 року ICMPD запустив проект «Стійкість, зміцнення та відновлення українських міграційної та консульської служб» (RRR-MFA/SMS UA), який спрямований на підтримку Державної міграційної служби та Міністерства закордонних справ (консульських установ за кордоном) України постійно захищати та надавати державні послуги та допомогу громадянам України. Загальною метою проекту є сприяння стійкості, зміцненню та відновленню українського міграційного та консульського управління шляхом зміцнення потенціалу національних органів влади для забезпечення безпечної міжнародної мобільності громадян України, включаючи підготовку до сталого повернення. Проект фінансується Федеральним відомством у справах міграції та біженців Німеччини (BAMF) та Міністерством внутрішніх справ Чеської Республіки.

Діяльність проекту включає заходи, які реалізуються в Україні та в країнах ЄС, які приймають найбільшу кількість тимчасово переміщених осіб з України: Чехії, Німеччини та Польщі. Проект спрямований на надання допомоги українським переміщеним особам, які прибувають до трьох країн призначення, за підтримки громадянського суспільства та організацій діаспори; активну підтримку організованого прийому мігрантів, ранню перевірку їх компетенцій для інтеграції на ринок праці, економічної самодостатності, оцінку потреб і вразливостей, визначення освітніх потреб і можливостей, а пізніше, після закінчення війни, гідного та стійкого повернення в Україну.

УКРАЇНСЬКИЙ
ДІМ

Фонд “Український Дім”, (до 2023 року Фонд “Наш вибір”), активно діє у Варшаві вже протягом 15 років, відіграючи важливу роль у

сприянні польсько-українському діалогу та підтримці української громади в Польщі. Заснований мігрантами з України, фонд з 2009 року став важливим центром допомоги та суспільного життя для українців у Польщі.

2022-2023 рр. виявилися надзвичайно складними та інтенсивними для Фонду. Ескалація війни призвела до масового припливу біженців з України, що спричинило стрімке зростання кількості осіб, які потребують підтримки. Команда «Українського Дому» розширилася з десяти осіб до понад ста п’ятдесяти, і щоденно її співробітники стикаються з різноманітними викликами та складними завданнями. Протягом періоду з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2024 року Фонду вдалося допомогти понад 128 000 особам.

Одним з головних напрямків діяльності Фонду є Центр підтримки, який надає широкий спектр послуг та консультацій. Центр включає в себе інформаційну лінію, консультаційний пункт, відділ родинних асистентів, відділ професійної активізації та відділ житлових питань. Інформаційна лінія та консультаційний пункт працюють з понеділка до суботи і надають консультації з різноманітних питань, починаючи від легалізації перебування і праці до питань щодо доступу до медичних, соціальних та освітніх послуг.

Фонд також активно проводить інформаційну діяльність на порталі “Наш вибір”, де публікується актуальна і перевірена інформацію, яка стосується життя Фонду та української громади у Польщі.

“Український дім” організовує культурні заходи, виставки, літературні клуби та інші події, які сприяють інтеграції українців у польське суспільство та підтримки власної ідентичності.

Одним із важливих аспектів роботи Фонду є освітня діяльність. “Український дім” координує діяльність двох шкіл - суботню українську школу та українську школу «SzkoUA», яка була заснована спільно з Клубом католицької інтелігенції для забезпечення дітей можливістю продовжити навчання в українській системі. Фонд організовує різні ініціативи для дітей та молоді, включаючи клуби, курси польської мови та інші форми підтримки.

Усі ці заходи та ініціативи роблять Фонд “Український Дім” важливим осередком співпраці та інтеграції української громади в Польщі, сприяючи розвитку позитивних взаємин між Україною та Польщею та забезпеченню підтримки тим, хто її потребує.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕБУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ПОЛЬЩІ	8
1.1 Дозвіл на тимчасове проживання	8
1.2 Дозвіл на постійне проживання	10
1.3 Дозвіл на проживання довготермінового резидента ЄС	15
РОЗДІЛ 2. КОНСУЛЬСЬКІ СПРАВИ	18
2.1 Паспортні дії та посвідчення на повернення «білий паспорт»	19
2.2 Процедура набуття громадянства новонародженими дітьми за кордоном та порядок реєстрації дитини громадянином України	21
2.3 Засвідчення документів: оформлення довіреностей та заяв (про неперевезення в шлюб і прийняття/відмови від спадщини) Апостиль і легалізація документів	22
2.4 Консульський облік: тимчасовий, постійний та консульський облік дітей	24
2.5 Обмін посвідчення водія: процедура найчастіше питання – відповіді	25
2.6 Реєстрація шлюбу	26
РОЗДІЛ 3. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ	28
3.1 Види договорів у Польщі	28
3.2 Порушення прав працівників	33
3.3 Податки та відрахування на соціальне страхування	36
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	40
4.1 Доступ до медичного страхування	40
4.2 Записи до лікарів	42
4.3 Підтвердження інвалідності	45
РОЗДІЛ 5. ЖИТЛО	50
5.1 Договори оренди	50
5.2 Розірвання договору	53
5.3 Процедура повернення застави	56

РОЗДІЛ 6. ОСВІТА

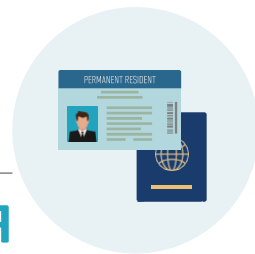
6.1 Польська шкільна система освіти	59
6.2 Початкова загальна освіта у Польщі	64
6.3 Іспит восьмикласника, свідоцтво, досягнення та пункти	66
6.4 Середня освіта у Польщі	68
6.5 Вищі навчальні заклади та право на безкоштовне навчання	71

РОЗДІЛ 7. ІНШЕ

7.1 Придбання і реєстрація автомобіля та водійське посвідчення	74
7.2 Номер PESEL	78
7.3 Реєстрація місця проживання	79
7.4 Пенсія в Польщі	82

РОЗДІЛ 1.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕБУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ПОЛЬЩІ

1.1 Дозвіл на тимчасове проживання

У Польщі існує кілька видів дозволів на проживання. Найпопулярнішим видом такого дозволу є дозвіл на тимчасове проживання. Його можна отримати на різних підставах. Найбільш поширеними є виконання роботи, навчання, ведення господарської діяльності, возз'єднання з родиною, блакитна карта ЄС тощо (з повним списком можна ознайомитись на сайті вашого Воєводського управління (Urząd Wojewódzki)).

Процедура складання заяви може відрізнятись в залежності від воєводства. Може бути інша система резервації термінів особистого візиту (наприклад, через офіційний сайт чи телефонну реєстрацію), спосіб подання документів чи повідомлення про прийняте управління рішення.

Щоб отримати дозвіл на тимчасове проживання, вам потрібно надати Відділу у справах іноземців Воєводського управління комплект необхідних документів. Перелік документів також може відрізнятись в залежності від воєводства, у якому ви перебуваєте.

Важливо

Скласти заяву на дозвіл на тимчасове проживання можна найпізніше в останній день вашого легального перебування на території Польщі. На це завжди слід звертати увагу, тому що недотримання цього терміну може спричинити отримання заборони в'їзду на територію ЄС.

Вимоги щодо документів поділяються на формальні та матеріальні. Без формального пакета документів ваша справа не буде розглядатись. До формальних документів належить:

- заява;
- фотографії;

- копія дійсного проїзного документа;
- оплата у розмірі 440 або 340 злотих залежно від підстави.

Важливо

Зверніть увагу на правильність заповнення заяви та підписання її у відповідних місцях, інструкцію заповнення можна знайти на сайті Управління. Роблячи переказ не забудьте вказати ваші дані та його мету.

Порада.

Якщо ви зацікавлені отриманням дозволу терміном на 3 роки, то потрібно, щоб роботодавець вказав планований термін працевлаштування не менше 3 років від дати складання заяви. Однак, роботодавець не може вписати необмежений термін, навіть якщо ваш договір підписаний на невизначений час.

Залежно від підстави перебування, може бути необхідність у наданні додаткових документів. Наприклад, якщо ви хочете отримати дозвіл на тимчасове проживання на підставі роботи, до вищевказаних документів вам потрібно додати «Додаток №1» від роботодавця.

Другою частиною необхідних документів для отримання дозволу на тимчасове проживання є вимоги матеріальні. Залежно від підстави отримання дозволу ці документи будуть відрізнятися, але спільним для усіх буде підтвердження медичного страхування на території Польщі. Таким підтвердженням може бути: підтвердження з

ZUS (наприклад, ZUS RCA), довідка про отримання страхування, якщо ваші рідні вписали вас до свого страхування або ж приватний страховий поліс.

Важливо

Пам'ятайте про те, що підтвердження з ZUS не можна взяти за майбутні місяці, тому, до кінця розгляду справи до управління потрібно надсилати підтвердження з ZUS за місяць, що минув. Якщо ви придбали приватний поліс зі щомісячною оплатою, то підтвердження також слід надсилати кожного місяця.

Приватний поліс повинен бути дійсним мінімум 3 місяці після дати видачі рішення. Сума, яку покриває страховий поліс не повинна бути меншою ніж 30 тисяч євро. Також потрібно звернути увагу на фірму, де ви купуєте поліс, в деяких випадках Відділ може не прийняти цей документ. Список можна перевірити на сторінці Відділу.

Так само як і страхування, договір з вашим роботодавцем повинен бути дійсним принаймні 3 місяці від дати видачі рішення. Довідка про відсутність заборгованості зі сплати податків також дійсна протягом 3 місяців від дати її отримання, тому, якщо ваша справа була зареєстрована пізніше, слід надати таку довідку повторно.

У разі появи нових обставини під час розгляду справи, які мають вплив на розгляд справи, такі як зміна адреси проживання, трудового договору, роботодавця тощо, вам негайно потрібно повідомити про це. Навіть після видачі рішення та отримання дозволу на тимчасове проживання вам потрібно повідомляти Відділ про зміну роботодавця чи також воєводства, якщо ви переїхали з наміром постійного перебування там.

Важливо

Якщо ви змінили підставу свого перебування, ви повинні отримати новий дозвіл на тимчасове проживання на актуальній підставі. Недотримання цієї умови може вплинути на отримання чергових дозволів на тимчасове проживання.

Варто пам'ятати, що Відділи на своїх офіційних сайтах не завжди надають повний перелік необхідних документів. Повний список ви отримуєте після складання відбитків пальців (wezwanie do uzupełnienia braków).

1.2 Дозвіл на постійне проживання

Дозвіл на постійне проживання (zezwolenie na pobyt stały) - це право на безтермінове проживання на території Польщі. Після отримання позитивного рішення видається посвідка на постійне проживання (karta stałego pobytu), яка діє протягом 10 років. Після закінчення цього терміну пластик слід змінити, але немає обов'язку повторно подавати заяву та проходити процедуру отримання дозволу.

Дозвіл на постійне проживання дає право на працевлаштування у Польщі без необхідності отримання додаткових дозвільних документів.

Важливо

Цей дозвіл не дає права на працевлаштування в іншій країні.

На підставі дозволу на постійне проживання можна подорожувати країнами Шенгенської зони з розрахунку 90 днів протягом 180 днів.

Заяву про надання дозволу на постійне проживання може подати іноземець, який перебуває у Польщі на законних підставах, тобто не пізніше останнього дня легального перебування. Наприклад, в останній день терміну дії дозволу на тимчасове проживання, візи або безвізового режиму.

Заяву необхідно подавати у Воєводському управлінні за місцем перебування іноземця.

Перелік документів, необхідних для подання заяви можна знайти на офіційному сайті Управління у справах іноземців : <https://mos.cudzoziemcy.gov.pl>.

Залежно від воєводства перелік цих документів може відрізнятись. Так само на пакет документів може впливати індивідуальна ситуація іноземця.

До заяви потрібно додати підтвердження оплати за видачу дозволу на проживання. Після отримання позитивного рішення, необхідно сплатити додатковий збір за видачу самої карти. Власники Карти поляка звільнені від сплати обох зборів. Оплату можна здійснити у касі Воєводського управління або ж зробити переказ на відповідний рахунок.

Інформацію про номер рахунку можна отримати безпосередньо в управлінні або на сайті www.gov.pl (вибравши управління, у якому буде подаватися заява).

Важливо

Іноземець повинен особисто подавати пакет документів. При подачі обов'язково беруться відбитки пальців. У моменті подання заяви, необхідно показати оригінал дійсного паспорта та інших документів, які подаються у вигляді копій. Якщо громадянин України має два паспорти, то повинен надати обидва.

У паспорті іноземця працівник Відділу проставляє штамп. Перебування у Польщі на підставі штампу вважається законним до дня ухвалення рішення про надання дозволу, навіть у разі закінчення строку дії візи або попередньої карти побиту.

Важливо

Штамп у паспорті не дає права на відвідування інших країн Шенгенської зони. Ви можете виїхати до країни походження, проте не зможете на підставі штампу повернутися до Польщі або перетнути кордон Шенгенської зони. Для повернення необхідно оформити візу в Консульській установі країни перебування.

Хто ж може подати заяву? Найчастішими підставами є наявність польського походження, Карти поляка або ж шлюбу з громадянином Польщі.

Також право на отримання дозволу на постійне проживання мають діти іноземця, який має в Польщі дозвіл на постійне проживання або дозвіл на проживання довгострокового резидента ЄС, перебуває під його опікою і народився вже після того, як один з батьків отримав цей дозвіл або ж народився впродовж строку дії дозволу на тимчасове проживання одного з батьків або діти громадянина Польщі, які перебувають під його опікою.

Особи, які безпосередньо перед поданням заяви проживали у Польщі безперервно не менше 5 років на підставі статусу біженця, додаткового захисту, згоди на перебування з гуманітарних міркувань або не менше 10 років на підставі дозволу на толерантне перебування чи є жертвами торгівлі людьми також мають право складання заяви на цей тип дозволу.

Важливо

Безперервним перебуванням на території Польщі вважається період, в якому жодна з перерв не була довша за шість місяців поспіль та загалом не перевищувала десяти місяців.

Незалежно від підстави складання заяви будуть документи, які зустрічатимуться в усіх справах. До них належить:

- заява;
- копія дійсного паспорта;
- фотографії;

- підтвердження місця проживання;
- підтвердження наявності страхування;
- оплата гербового збору
- документи, які підтверджують підставу складання.

Якщо ви перебуваєте у шлюбі з громадянином Польщі, то слід надати свідоцтво про шлюб. Зверніть увагу, що заяву на дозвіл на постійне проживання на підставі шлюбу не можна подати одразу після одруження. Іноземець повинен перебувати продовж принаймні 3 років у шлюбі і безпосередньо перед поданням заяви проживати у Польщі щонайменше 2 роки на підставі дозволу на тимчасове проживання у зв'язку зі шлюбом з громадянином Польщі.

Важливо

Під час розгляду справи можуть вимагатися додаткові документи, які підтверджують спільне проживання. Це можуть бути фото сімейних святкувань, спільний банківський рахунок чи договір найму житла.

Порада.

Не поспішайте зі складанням документів маючи Карту. Карта дає право на подання заяви, однак вона не гарантує позитивного рішення у справі. Для того, щоб отримати дозвіл слід довести, що ви дійсно плануєте своє подальше перебування у Польщі. Найчастіше обставинами, які підтверджують, що ви вбачаєте центр своїх життєвих інтересів у Польщі є купівля житла, навчання, працевлаштування або ж перебування з родиною.

Для власників Карти поляка не існує часових лімітів для складання заяви і можна подати одразу ж після прибуття до Польщі. Іноземці з Картою не сплачують гербовий збір. Після видання позитивного рішення Карту поляка треба повернути воєводі не пізніше 14 днів.

Якщо ви не маєте Карти поляка, але маєте польське коріння, то також маєте право на складання заяви на отримання дозволу. Ви повинні мати щонайменше батька або матір, діда чи бабу або обох, прадіда і прабабу, польської національності. Національність повинна бути зафіксована у документах, які необхідно надати.

Важливо

Інформація про національність рідних повинна бути вказана чітко. Приналежність ваших рідних до католицької віри чи факт їхнього народження чи проживання на території Польщі не вказує прямо на польську національність.

Додатковою умовою отримання дозволу є співбесіда. Ви повинні довести свій зв'язок з польськістю, польським народом та його культурою (związek z polskością). Зазвичай ця співбесіда перевіряє ваш рівень знання польської мови, історії, традицій та культури.

Відділ у справах іноземців може відмовити у наданні дозволу на постійне проживання, якщо людина перебуває на підставі гуманітарної шенгенської візи, дозволу на проживання довгострокового резидента ЄС або ж дозволу на тимчасове проживання у зв'язку з короткостроковими обставинами. Не можна подати заяву, якщо іноземець перебуває в арешті, зобов'язаний залишити Польщу або ж перебуває поза її межами.

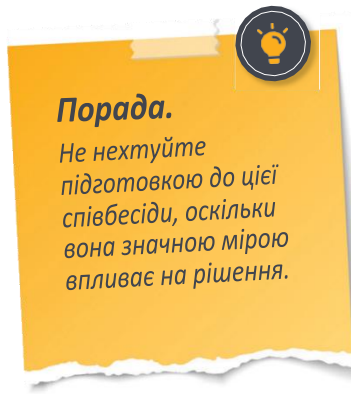
Іноземцю можуть відмовити у наданні дозволу на постійне проживання, якщо він не відповідає встановленим вимогам або ж внесений до списку осіб, перебування яких у Польщі є небажаним. Так само відмова буде стосуватися осіб, які уклали фіктивний шлюб з громадянином Польщі або ж заява містить неправдиву інформацію чи підроблені документи.

Дозвіл на постійне проживання безтерміновий, однак це не означає, що він не може бути анульований. Анулювання може відбутися, якщо цього вимагають міркування безпеки держави та інтереси Польщі або ж іноземець був засуджений у Польщі за умисний злочин.

Важливо

Дозвіл на постійне проживання втрачає чинність у момент набуття польського громадянства.

Порада.

Не нехтуйте підготовкою до цієї співбесіди, оскільки вона значною мірою впливає на рішення.

1.3 Дозвіл на проживання довготермінового резидента ЄС

Відсутність в іноземця Карти поляка, польського коріння чи шлюбу з громадянином Польщі не залишає його без права на отримання дозволу на постійне проживання. У таких ситуаціях відповідним шляхом легалізації буде отримання дозволу на проживання довгострокового резидента ЄС. Він безтерміновий, лише через кожні п'ять років треба змінювати карту.

Заява про надання дозволу розглядається у Воєводському управлінні за місцем проживання.

Серед прав, які має власник такої карти є, зокрема навчання у польському вищому навчальному закладі на бюджетній основі, працевлаштування без дозволу на роботу, а також через три роки після надання дозволу можна подати заяву на отримання громадянства Польщі.

Важливо

Дозвіл не дає права довготермінового проживання та працевлаштування на території іншої країни ЄС. Карта дає право перебувати 90 днів упродовж 180 днів. Якщо іноземець планує подальше перебування в іншій країні, то слід легалізуватися відповідно до законодавства обраної країни. Існують країни, які надають власникам карти право працевлаштуватися без дозволу або ж значно спрощують процедуру, однак ці вимоги слід перевіряти у кожній країні окремо.

Щоб отримати дозвіл на проживання резидента необхідно відповідати одночасно наступним вимогам:

- мати безперервне перебування на території Польщі щонайменше протягом 5 років перед складанням заяви;
- мати підтвердження знання польської мови щонайменше на рівні B1;
- мати підтвердження регулярного та стабільного доходу протягом останніх 3 років.

Також серед вимог, які необхідно виконати це надання підтвердження наявності медичного страхування та гарантованого місця проживання. Медичне страхування може бути як державне (наприклад, страхування від працевлаштування), так і приватне. Підтвердженням місця проживання може бути право на власність житла, договір найму, договір позички житла (umowa użyczenia lokalu mieszkalnego) тощо.

Важливо

Якщо ви надасте договір позички житла, то позичати житло у рамках цього договору вам можуть тільки члени родини. Інакше цей договір не буде прийнятий як відповідний документ.

Розглянемо більш детально усі три вимоги.

Безперервне перебування на території Польщі протягом не менше 5 років означає, що іноземець перебував поза межами Польщі менше десяти місяців або ж поспіль - шести місяців.

Існують обставини, коли час перебування поза Польщею не зараховується до перерви. Це може бути навчання за кордоном, стажування, відрядження, лікування тощо. Однак ці перебування повинні бути відповідно задокументовані.

Як рахувати 5 років перебування у Польщі? Зарахування часу завжди залежить від підстави і не увесь час проведений на території Польщі буде пасувати для отримання дозволу. До п'ятирічного терміну не зараховується перебування на візах і дозволах на тимчасове проживання отриманих на підставі навчання у школі, технікумі чи поліцеальній школі. За половину рахується перебування на підставі віз і дозволів отриманих на підставі навчання в університеті. Усі ж інші обставини повністю враховуються до п'ятирічного терміну перебування.

Друга вимога – це наявність документу, який підтверджує володіння польською мовою принаймні на рівні B1. Перелік документів, які підтверджують знання мови обмежений. До них належать: державний сертифікат, свідоцтво з поліцеальної школи, свідоцтво з закордонної школи, що навчання велося польською мовою, диплом польського вищого навчального закладу та сертифікат TELC.

Порада.

Перерви у перебуванні у Польщі потрібно рахувати самостійно. По-перше слід пильнувати, щоб вони не були довшими, ніж дозволені законом. По-друге, не всі виїзди з території Польщі будуть зафіксовані у паспорті. Наприклад, пересування у межах зони Шенген або ж перетини кордону з посвідкою на тимчасове проживання не відображаються у жодному документі іноземця і через п'ять років їх буде досить складно відтворити.

Порада.

На екзамен з польської мови досить важко записатися, а отримання документу рівноцінного теж вимагає часу, тому варто завчасно подумати про те, який саме документ ви можете отримати найшвидше.

Дозвіл на перебування довгострокового резидента ЄС можна втратити, якщо іноземець залишив територію Польщі на строк більше 6 років або ж територію ЄС на період довший 12 місяців. Отримання аналогічного дозволу на території іншої країни ЄС позбавляє іноземця цього дозволу у Польщі.

Третя підстава для надання дозволу – це регулярний і стабільний дохід протягом останніх трьох років перед складанням заяви. Якщо іноземець має перерву у працевлаштуванні чи він не перебував на утриманні, то це може трактуватися як невідповідність умові. Більшість іноземців вважає, що необхідно мати саме працевлаштування. Однак йдеться про наявність доходу, який може бути з різних джерел. Найчастіше це ведення господарської діяльності або ж перебування на утриманні в іншого члена родини.

Порада.

Бажано не допускати перерв у наявності доходу. Навіть один місяць перерви може вплинути на рішення надати чи не надати дозвіл. Якщо все ж таки присутня перерва, то слід подати обґрунтування і пояснення причин її виникнення.

РОЗДІЛ 2.

КОНСУЛЬСЬКІ СПРАВИ

Серед дипломатичних установ України в Польщі окрім самого посольства України в Республіці Польща та консульського відділу посольства (ul. Antoniego Malczewskiego 17, 02-617 Warszawa, <https://poland.mfa.gov.ua/konsulskiritannya>). Межі консульського округу: Мазовецьке та Лодзьке воєводства) функціонують чотири консульські представництва. Кожне з них відповідальне за певний консульський округ. Зокрема, це:

- Генеральне консульство України у Вроцлаві (50-140 Wrocław, pl. Biskupa Nankiera 7, <http://wroclaw.mfa.gov.ua>). Межі консульського округу – Великопольське, Любуське, Нижньосілезьке та Опольське воєводства.
- Консульство України в Гданську (ul. Bernarda Chrzanowskiego 60a, 80-278 Gdańsk, <http://gdansk.mfa.gov.ua>). Межі консульського округу – Поморське, Куявсько-Поморське, Вармінсько-Мазурське, Західнопоморське воєводства.
- Генеральне консульство України в Кракові (31-514 Kraków, al. Beliny-Prażmowskiego 4, <http://krakow.mfa.gov.ua>). Межі консульського округу – Малопольське, Свентокшиське та Сілезьке воєводства.
- Генеральне Консульство України в Любліні (ul. Spokojna, 2, 20-074 Lublin, <http://lublin.mfa.gov.ua>). Межі консульського округу - Люблінське, Підляське, Підкарпатське воєводства.

Важливо!

Більшість консульських послуг як, наприклад, консульський облік або видача довідки про набуття громадянства України дитиною, народженою у Польщі, можна здійснювати лише за консульськими округами. Це означає, що за такими консульськими послугами ви повинні звернутись лише в те консульство України, яке відповідає за консульський округ, в якому ви мешкаєте.

2.1 Паспортні дії та посвідчення на повернення «білий паспорт»

Який порядок оформлення нового закордонного паспорту?

Оформлення закордонного паспорта особі, яка досягла 16-річного віку здійснюється на підставі заяви-анкети, поданої нею особисто. Особі, яка не досягла 16-річного віку, оформлення закордонного паспорту здійснюється на підставі заяви-анкети одного з батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників або інших законних представників. При цьому оформлення закордонного паспорта особі, яка визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною здійснюється на підставі заяви-анкети піклувальника або іншого законного представника.

Який перелік документів та строки оформлення закордонного паспорту через дипломатичну установу?

До заяви додаються необхідні документи. З актуальною інформацією про перелік документів при оформленні закордонного паспорту можна ознайомитись на вебсторінці тієї дипломатичної установи, до якої маєте намір звертатися для отримання відповідної консульської послуги. Строк оформлення закордонного паспорта до 3 місяців.

Кому можна оформити закордонний паспорт без особистої присутності?

Паспорт без особистої присутності оформлюється дитині, яка не досягла 12-річного віку або особі, яка не може пересуватися самостійно у зв'язку з тривалим розладом здоров'я, що підтверджується медичним висновком відповідного закладу охорони здоров'я, оформленим в установленому порядку. У всіх інших випадках особиста присутність при поданні документів на паспорт є обов'язковою!

Чи може отримати готовий закордонний паспорт дитини інша особа, яка не подавала на паспорт?

Ні, отримання готового закордонного паспорту дитини, якій ще немає 16 років, може зробити тільки та особа, яка подавала документи на оформлення паспорту.

Порада.

Коли варто та можливо подавати на новий закордонний паспорт?

На оформлення нового закордонного паспорту слід подавати не пізніше, але й не раніше, ніж за 2 місяці до дати закінчення діючого документа.

Втратили закордонний паспорт, перебуваючи за кордоном, які дії ?

При втраті закордонного паспорта слід звернутися до найближчого відділу місцевої поліції та отримати довідку або інший офіційний документ про те, що заявили про втрату паспорта. Чекати, поки поліція буде розшукувати втрачений паспорт, не потрібно.

Якщо другого дійсного закордонного паспорта при собі немає, з довідкою прямуйте до найближчого консульства (консульського підрозділу посольства) для проходження процедури «підтвердження особи». В разі, якщо при собі є діючий «внутрішній» паспорт громадянина України, процедуру підтвердження особи проходити не обов'язково.

З порядком подачі документів на новий закордонний паспорт можна ознайомитись на вебсторінці тієї дипломатичної установи, до якої маєте намір звертатися.

Також, після підтвердження особи і належності до громадянства України або в разі наявності діючого «внутрішнього» паспорта, консул може оформити посвідчення особи на повернення в Україну, так званий «білий паспорт» (в разі, коли треба виїжджати протягом найближчого часу).

Що таке посвідчення особи на повернення («білий паспорт»)?

Посвідчення особи на повернення в Україну є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України (крім випадків, передбачених законами), дає право на в'їзд в Україну, оформляється і видається закордонними дипломатичними установами України.

Для чого потрібен «білий паспорт»?

«Білий паспорт» є по суті документом, який призначений виключно для одноразової подорожі до України. Це не є документ, за яким можливий перетин кордону до третіх країн і він не замінює закордонний паспорт.

В яких випадках оформлюється «білий паспорт»?

- втрати або викрадення під час перебування за межами України закордонного паспорта;
- закінчення строку дії закордонного паспорта;
- коли встановлено, що закордонний паспорт є недійсним з інших причин (наприклад, пошкоджений, а саме - вирвані сторінки, нечитабельний тощо);
- коли дитина була народжена у Польщі і закордонний паспорт не оформлювався;
- коли громадяни України в'їхали до Польщі, втікаючи від воєнних дій без дійсного закордонного паспорта (за протермінованим закордонним паспортом, за внутрішнім паспортом, за свідоцтвом про народження).

2.2 Процедура набуття громадянства новонародженими дітьми за кордоном та порядок реєстрації дитини громадянином України.

Що таке оформлення громадянства України дитині, яка народилась за кордоном?

Якщо дитина народилась в Польщі, то треба пройти процедуру оформлення громадянства України. По суті це реєстрація дитини громадянином України.

Важливо

Реєстрація дитини громадянином України – це не реєстрація факту народження дитини, а реєстрація факту набуття громадянства України за народженням особи, батьки/один з батьків якої на момент її народження були і є громадянами України.

Які документи потрібно принести до консульської установи для реєстрації дитини громадянином України?

- заповнену заяву - [zayava-nabuttya-gromadyanstva-za-narodzhennyam-nova.pdf \(.pdf , 239.34 Кб\)](#)
- повний витяг свідоцтва про народження (zupewny akt urodzenia) та його копію;
- офіційний переклад (tłumaczenie przysięgłe) на українську мову свідоцтва про народження та його копію;
- паспорт громадянина України для виїзду за кордон того з батьків, хто на консульському прийомі буде подавати документи.

Хто може подати на реєстрацію дитини громадянином України?

На реєстрацію дитини громадянином України може подати один з батьків дитини, якщо обоє батьки громадяни України або той з батьків, хто є громадянином України на момент подачі документів.

В який спосіб можна подати на громадянство України дитини?

Зазвичай, інформація про актуальний порядок подачі на набуття громадянства України дитини знаходиться на сайті дипломатичної установи, до якої подається відповідний пакет документів. В загальноприйнятому порядку це відбувається особисто, без попередньої електронної реєстрації по живій черзі в окремі дні та часи, що визначаються консульською установою. Результатом реєстрації дитини громадянином України є видача довідки про реєстрацію дитини громадянином України. Оформлення такої довідки вперше є безкоштовним.

Із порядком прийняття документів ознайомтесь із сторінкою відповідного консульства консульського округу, де народилася дитина.

Чому важливо подати на громадянство дитини за місцем народження?

Оскільки, нормами українського законодавства встановлено, що реєстрація громадянства України відбувається за місцем народження або місцем постійного проживання такої особи, то є обов'язкова вимога про реєстрацію дитини, наприклад народженої в Польщі, саме в Польщі.

Важливо

Без оформлення даної довідки буде неможливим в подальшому виготовити дитині інші документи, в тому числі паспорт громадянина Україна та паспорт громадянина України для виїзду за кордон.

2.3 Засвідчення документів: оформлення довіреностей та заяв (про непереребування в шлюбі та прийняття/відмови від спадщини). Апостиль і легалізація документів

Які нотаріальні дії вчиняються консульськими дипломатичними установами?

Однією з основних нотаріальних дій, які вчиняються консульськими дипломатичними установами є засвідчення підпису на довіреності. До нотаріальних послуг також відносяться засвідчення підпису на заявах: про вступ/відмову від спадщини, про непереребування в шлюбі (довідка про сімейний стан), заява - згода про виїзд дитини за кордон. Засвідчувати підпис консули можуть і на різного роду інших заявах, які потрібні для вчинення тих чи інших юридичних дій в Україні.

Типи довіреностей, які можна оформлювати в консульствах України?

В консульствах України можна оформлювати всі види довіреностей, які передбачені законодавством України. Це довіреності на представництво інтересів, довіреності на розпорядження майном та інші не немайнові довіреності.

Чи можна оформлювати довіреності в польських нотаріусів?

Так, оформлювати довіреності у польських нотаріусів можна з подальшим офіційним перекладом таких довіреностей на українську мову.

Важливо

Довіреність оформлена у польського нотаріуса та за польським законодавством не завжди приймається до уваги в Україні, оскільки вона не внесена до українського реєстру довіреностей. Тому радимо, до початку оформлення такої довіреності уточнити у нотаріуса в Україні, або організації, підприємства чи особи, до якої буде звертатися Ваш майбутній представник – чи влаштує така довіреність для подальшого вчинення тієї чи іншої дії.

Що таке заява про неперевбування в шлюбі і для чого вона необхідна?

Заява про неперевбування в шлюбі (довідка про сімейний стан) – це документ, який видається консулом для іноземних органів реєстрації шлюбу та підтверджує, що особа не перебуває в шлюбі на момент оформлення даного документа та перешкод для укладання шлюбу, наприклад на території Польщі немає.

Що таке апостиль на документах?

«Апостиль» це фактично штамп, яким засвідчуються офіційні документи, призначені для використання в інших країнах, що приєдналися до Конвенції про скасування вимоги легалізації документів. Більше інформації щодо цього питання можете знайти за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-03?test=GqsMfB7.apXV7IHEZiyhiqrMHI4Yys80msh8le6#Text>.

Метою проставлення апостиля є визнання іноземних документів в Україні, а українських – за кордоном.

В чому різниця між апостилем та легалізацією документів?

Існує кілька принципових моментів, що відрізняють процедуру засвідчення документів апостилем від консульської легалізації, а саме:

- апостиль дійсний виключно в країнах, що приєдналися до міжнародної Конвенції (Гаазька конвенція 1961 року);
- апостиль проставляє виключно компетентний орган країни походження документа (тобто, якщо свідоцтво про народження видане в Україні – то це має бути Міністерство юстиції України);
- процедура є простішою від консульської легалізації, адже штамп проставляється лише один раз та дійсний для усіх країн – підписантів Конвенції.

Варто знати, що посольства та консульства не мають повноважень проставляти апостиль.

Чи потрібен апостиль на документах, які будуть надаватися між Україною і Польщею?

Згідно з Договором між Україною і Республікою Польща «Про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах» проставлення апостилю країни походження документу (Україна або Польща) не вимагається, для того, щоб він був дійсний у державі призначення документа (якщо нею є, відповідно, Польща або Україна).

Це правило діє для також для документів актів цивільного стану (свідоцтво про народження, одруження, смерть тощо), інших паперів.

2.4 Консульський облік: тимчасовий, постійний та консульський облік дітей

Що таке тимчасовий консульський облік?

Консульський облік – це реєстрація інформації про місце перебування громадянина України на території іноземної держави. Дані вносяться до відомчої інформаційної системи Міністерства закордонних справ України.

Для чого потрібен консульський облік та які види є?

Консульський облік не є обов'язковою процедурою, крім ситуації, коли це стосується усиновлених дітей.

Якщо людина стоїть на обліку, вона зможе брати участь в українських виборах, перебуваючи на території іншої країни.

Ще однією причиною постановки на консульський облік є можливість заїжджати на територію України на автомобілі з європейською реєстрацією. Перебувати в Україні на такій машині можна до 60 днів за один рік.

Є три основних види консульського обліку: тимчасовий, постійний та консульський облік усиновлених дітей.

Хто може стати на постійний консульський облік?

На постійний консульський облік приймаються громадяни України, які оформили в установленому законодавством порядку документи для виїзду за кордон на постійне проживання за кордон або документи для залишення на постійне проживання за кордоном.

Порядок постановки на консульський облік

Особи, які досягли 16-річного віку, подають заяву особисто. Щоб поставити на облік дитину до 16 років, заяву мають подати батьки чи законні опікуни. Термін розгляду документів становить 10 робочих днів.

Перед тим, як подавати документи на консульський облік слід зайти на офіційну сторінку тієї консульської установи, до якої будуть подаватись документи та детально ознайомитись з процедурою та переліком необхідних документів.

Яких дітей стосується обов'язковий консульський облік?

Обов'язковому взяттю на тимчасовий консульський облік підлягають:

- діти, які до виїзду за кордон цілодобово проживали в будь-якому закладі для дітей (незалежно від того, чи мають вони статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування);
- діти, влаштовані до сімей патронатних вихователів;
- діти, передані під опіку, піклування, влаштовані в прийомні сім'ї або дитячі будинки сімейного типу;
- діти, які виїхали за межі України в супроводі одного з батьків (без наявності згоди другого з батьків), або у супроводі баби, діда, брата, сестри, брата, мачухи, вітчима чи інших осіб, яких уповноважив лише один із батьків дитини.

2.5 Обмін посвідчення водія: процедура найчастіші питання – відповіді

Чи потрібно робити заміну українського водійського посвідчення на польське?

За загальним правилом, що діє в польському законодавстві, для українців (як і для будь-яких інших іноземців), які перебувають на території Польщі на законних підставах більше ніж 185 днів на рік, є шість місяців для того, щоб замінити українські права на польське водійське посвідчення за встановленою процедурою.

Де і яка процедура заміни водійського посвідчення?

Спочатку необхідно звернутися до відділу комунікації управління міста (Wydział Komunikacji Urzędu miasta) або староства (Starostwo Powiatowe) в залежності від того, де ви проживаєте, та скласти заяву (wniosek o wydanie prawa jazdy), а також подати заяву-згоди на обробку персональних даних (заява заповнюється державною українською мовою), до якої додаються: оригінал водійського посвідчення та його копія і квитанція про сплату консульського збору.

Після цього відповідний польський орган надішле ваші документи до консульського відділу Посольства України або відповідного консульства з метою проведення подальшої перевірки автентичності вашого посвідчення і отримання результатів перевірки.

Після підтвердження українською стороною факту автентичності водійського посвідчення, відповідний польський орган звернення (Відділ комунікації управління міста або Староства) поінформує громадянина України (заявника) про результати перевірки та видасть польський відповідник водійських прав. Строк такої процедури може бути тривалим та залежить від швидкої відповіді органів МВС України, а також швидкості комунікації між українськими та польськими органами.

2.6 Реєстрація шлюбу

Реєстрація шлюбу: процедура, перелік документів, строки:

Консульські установи, в тому числі і в Польщі можуть зареєструвати шлюб виключно між двома громадянами України.

Жінка та чоловік, які бажають зареєструвати шлюб, подають особисто письмову заяву за встановленою формою до дипломатичного представництва чи консульської установи України в країні перебування.

Важливо

Реєстрація шлюбу за довіреністю або через представника не дозволяється. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою!

Важливо!

Якщо раніше перебували в шлюбі, слід обов'язково надати документи про припинення попереднього шлюбу (свідоцтво про розірвання шлюбу, свідоцтво про смерть одного з подружжя, рішення суду України або висновок відділу реєстрації актів цивільного стану про визнання шлюбу недійсним).

У разі припинення попереднього шлюбу за кордоном, таким документом може бути рішення суду про розірвання шлюбу, якщо за законодавством цієї іноземної держави воно є остаточним, свідоцтво про розірвання шлюбу або про смерть одного з подружжя чи інші документи, що підтверджують припинення попереднього шлюбу, які передбачені законодавством іноземної держави (видані іноземним компетентним органом).

Для реєстрації шлюбу слід обов'язково надати чинні паспортні документи.

Порада.

*Усі документи
видані іноземною
мовою повинні бути
перекладені на
українську мову.*

Зазвичай, детальний перелік документів варто передивитися перед візитом на сайті консульської установи, до якої буде подаватися відповідна заява.

Реєстрація шлюбу відбувається після спливу одного місяця від дня подання заяви особами, які бажають укласти шлюб.

У виняткових випадках, на підставі спільної заяви наречених та документів, які підтверджують наявність поважної причини, консул може скоротити місячний строк.

Якщо консул до реєстрації шлюбу отримає письмову інформацію про наявність перешкод до укладення шлюбу, реєстрацію буде відкладено й запропоновано заявникові, який надав таку інформацію, представити в термін не більш як три місяці відповідні докази, які підтверджують наявність цих перешкод.

Також консул сам може здійснити необхідну перевірку, відклавши реєстрацію шлюбу. За наявності передбачених законодавством перешкод для реєстрації шлюбу консул відмовляє в його реєстрації й видає письмове роз'яснення. Якщо відомості про такі перешкоди не дістануть підтвердження, шлюб реєструється на загальних підставах.

РОЗДІЛ 3.

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

3.1 Види договорів у Польщі

У Польщі існують різні форми зайнятості, а трудові відносини можна розділити на дві групи: праця згідно з польським кодексом праці та на основі положень цивільного права. Кодекс праці є основним джерелом трудового права і на його основі укладаються різні види трудових договорів. Цивільний кодекс регулює цивільно-правові відносини між сторонами і на його підставі укладаються договір доручення (*umowa zlecenie*) і договір підряду (*umowa o dzieło*).

Трудовий договір (umowa o pracę)

На підставі трудового договору встановлюються трудові відносини між роботодавцем і працівником. Працівник зобов'язується виконувати роботу для роботодавця, під його керівництвом, в місці і часі визначеним роботодавцем. Натомість роботодавець зобов'язується вчасно у встановлений термін вплачувати заробітну плату.

Згідно з польським законодавством виділяємо наступні види трудових договорів:

- *договір на випробувальний термін (umowa na okres próbny)*
Найчастіше це перший договір, укладений з роботодавцем, і його термін дії не може перевищувати 3 місяців. Такий договір може бути укладений лише один раз. Договір на випробувальний термін не може бути укладений з неповнолітніми працівниками, працевлаштування та звільнення з роботи яких регулюються окремими правилами.
- *договір на визначений час (umowa na czas określony)*
Такий договір роботодавець може підписати з тим самим працівником тричі або на строк не більше 33 місяців. Укладення наступного трудового договору на певний строк або якщо загальний період роботи за строковими договорами перевищує 33 місяці автоматично означатиме укладення трудового договору на невизначений час.

- *договір на невизначений час (umowa na czas nieokreślony).*

Це найбільш вигідна для працівника форма працевлаштування, яка дає стабільність та захищає перед раптовим звільненням.

Працівник на підставі трудового договору має право на оплачувану відпустку, декретну відпустку, а також лікарняний. У разі нещасного випадку соціальне страхування покриває витрати на лікування та реабілітацію, а в разі втрати працездатності дає право на отримання відповідних виплат.

Під час підписання трудового договору слід звернути увагу на його форму і зміст. Трудовий договір повинен бути складений у письмовій формі в мінімум двох однакових екземплярах. Якщо договір укладено в усній формі, роботодавець зобов'язаний підтвердити його письмово не пізніше дня виходу працівника на роботу.

У трудовому договорі має бути зазначено:

- сторони договору - дані роботодавця та працівника;
- вид договору (наприклад, на випробувальний термін);
- дата укладення договору;
- посада працівника і його обов'язки;
- місце виконання роботи;
- розмір робочого часу (повна зайнятість, неповна тощо);
- заробітна плата;
- дата початку роботи.

Порада.

Перед підписанням угоди ретельно ознайомтеся з її умовами. Якщо вам надано договір іноземною мовою, а ви не розумієте її, зверніться до роботодавця з проханням подати її зрозумілою для вас мовою.

Важливим є процес розірвання трудового договору (wypowiedzenie umowy). Зазвичай це заява однієї зі сторін роботодавця або працівника про припинення договору після закінчення відповідного строку попередження (termin wypowiedzenia).

Важливо

Строк попередження чітко визначений законодавством і залежить від типу договору і терміну, на який він був укладений.

Розірвання договору на випробувальний період становить:

- 3 робочі дні, якщо випробувальний період не перевищує 2 тижнів;
- 1 тиждень, якщо випробувальний період перевищує 2 тижні;
- 2 тижні, якщо випробувальний період становить не менше 3 місяців.

Термін закінчення трудового договору, укладеного на визначений і невизначений час становить:

- 2 тижні, якщо працівник працював менше 6 місяців;
- 1 місяць, якщо працівник працював не менше 6 місяців;
- 3 місяці, якщо працівник працював не менше 3 років.

Після розірвання договору роботодавець зобов'язаний надати працівнику документ, який підтверджує припинення трудових відносин (*świadczenie pracy*).

Важливо

Обов'язково отримайте у роботодавця *świadczenie pracy*, оскільки цей документ може слугувати доказом у судовому процесі пов'язаному з неправомірним розірванням трудового договору, використовуватися для розрахунку тривалості відпустки на новому місці праці, для отримання пенсійних виплат, оформлення допомоги по безробіттю тощо.

При укладанні цивільно-правових договорів існує більша свобода щодо формування змісту договорів. Але це не однозначно повна свобода. Цивільне право також встановлює певні межі, які сторони договору не можуть перевищувати.

Види цивільно-правових договорів:

- договір доручення (*umowa zlecenie*);
- договір підряду (*umowa o dzieło*).

Договір доручення (umowa zlecenie) - це один з найбільш поширених договорів, який фіксує домовленість між двома сторонами, підрядником (*zleceniobiorca*) і замовником (*zleceniodawca*) виконати певну роботу. Цивільний кодекс не передбачає чіткої форми договору доручення, а це означає, що він може бути

укладений як усно, так і письмово. Такий договір може бути розірваний будь-якою стороною в будь-який час, якщо звичайно інше не зазначено у договорі.

Цивільний кодекс дозволяє включити у договір запис про допустимість заміни, згідно з яким замовник може доручити виконання всіх або певних дій іншим особам. Договір доручення, як і трудовий договір, передбачає обов'язок сплачувати внески на медичне страхування. Оплата ж лікарняних є добровільною.

Договір доручення менш вигідний, ніж трудовий договір, оскільки не дає впевненості у постійному працевлаштуванні, а також не гарантує прав працівника, наприклад, у формі оплачуваної відпустки чи лікарняних.

Договір підряду (umowa o dzieło). Укладаючи договір підряду на конкретну роботу, підрядник зобов'язується виконати зазначену роботу, а замовник зобов'язується виплатити винагороду. Умовою наявності договору підряду на конкретну роботу є визначення яку роботу має виконати сторона, яка приймає замовлення (підрядник). Робота може бути матеріальною (наприклад, створення бази даних, написання статті) або нематеріальною (наприклад, організація екскурсії).

У договорі повинні бути визначені:

- вид робіт;
- термін виконання;
- спосіб і розмір оплати.

У цій таблиці ми підготували порівняння між трьома договорами, з якими варто ознайомитися.

	Трудовий договір (Umowa o pracę)	Договір доручення (Umowa zlecenie)	Договір підряду (Umowa o dzieło)
Правова основа	Трудовий кодекс	Цивільний кодекс	Цивільний кодекс
Сторони договору	Роботодавець і працівник	Замовник і підрядник	Замовник і підрядник

Види договорів / Тривалість	Безстрокові договори: договір на невизначений час Строкові договори: договір на випробувальний термін договір на визначений час	Договір доручення не підлягає будь-яким часовим обмеженням - його тривалість залежить від волі сторін договору	Договір підряду на виконання конкретних робіт може бути укладено на строк, обраний сторонами. Найчастіше сторони вказують дату, до якої робота має бути виконана
Місце і час роботи	Визначаються роботодавцем	Не можуть визначатися замовником	Не можуть визначатися замовником
Відпустка	Гарантована оплачувана відпустка	Відсутність оплачуваної відпустки	Відсутність оплачуваної відпустки
Внески	Обов'язкові: внески на випадок хвороби пенсійні внески внески з тимчасової втрати працездатності внески на медичне страхування	Обов'язкові: внески на випадок хвороби пенсійні внески внески з тимчасової втрати працездатності внески на медичне страхування Добровільне: внески на випадок хвороби	Не відраховуються
Трудовий стаж	Період роботи зараховується до трудового стажу	Період роботи не зараховується до трудового стажу	Період роботи не зараховується до трудового стажу
Доступ до безкоштовної медичної допомоги	Так	Так	Ні

<p>Закінчення трудового договору</p>	<p>Договір на випробувальний термін:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 робочі дні, якщо випробувальний період не перевищує 2 тижнів, - 1 тиждень, якщо випробувальний період перевищує 2 тижні, - 2 тижні, якщо випробувальний період становить не менше 3 місяців <p>Договір на визначений і невизначений час:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 тижні, якщо працівник працював менше 6 місяців - 1 місяць, якщо працівник працював не менше 6 місяців - 3 місяці, якщо працівник працевлаштований не менше 3 років 	<p>Договір може бути розірваний будь-якою із сторін в будь-який час.</p>	<p>Договір на конкретну роботу закінчується після завершення роботи та отримання зарплати.</p>
---	--	--	--

3.2 Порухення прав працівників

Трудовий кодекс регулює не тільки обов'язки працівника, але також і його права. Те саме стосується і іншої сторони, тобто роботодавця. Обидві сторони зобов'язані дотримуватися правил, що регулюють їхні взаємовідносини. На жаль, часто трапляється так, що роботодавці їх не дотримуються і порушують права працівників.

Ми підібрали найбільш часті порушення прав працівників.

Відсутність договору. Договір з працівником повинен бути підписаний до початку його роботи. Працівник має право не виходити на робоче місце, якщо договір з ним не підписаний.

Важливо

Договір підписується мінімум у двох рівносильних екземплярах для роботодавця і працівника. Роботодавець не має права відмовити у наданні одного екземпляра працівнику.

Невиплата заробітної плати. Одне з найголовніших прав працівника - право на оплату за виконану роботу. Право чітко визначають, що заробітна плата має сплачуватися у визначену дату, принаймні раз на місяць. Невиплата заробітної плати є найпоширенішим порушенням прав працівників і найчастіше не виплачується остання заробітна плата.

Підписання цивільно-правових договорів, замість трудового договору. Найчастіше підписується договір доручення (umowa zlecenia) замість трудового договору (umowa o pracę). Якщо характер виконуваної роботи містить ознаки трудових відносин, то договір доручення містить хоча б одну з ознак, характерних для трудових відносин, договір слід розглядати як такий.

Несплата внесків. Роботодавець повинен сплачувати внески до Закладу Соціального Страхування (ZUS). Серед іншого завдяки цьому працівник може безкоштовно лікуватися (на NFZ). Якщо роботодавець не сплачує податки - порушує право.

Порада.

Якщо роботодавець відмовляється заплатити, то слід надіслати письмову вимогу про нарахування зарплати (wezwanie do zapłaty) заповним листом з підтвердженням отримання. У вимозі обов'язково слід вказати розмір виплати та проміжок, протягом якого роботодавець повинен вам її зробити.

Порада.

Якщо у вас є сумніви щодо цього, можете перевірити це на платформі PUE ZUS.

Робочий час. Ще одним поширеним порушенням роботодавців є неправильне планування робочого часу працівників. Наприклад, недотримання максимально допустимих норм робочого часу, відсутність забезпечення мінімального безперервного щоденного та щотижневого відпочинку або ж відсутність 15-хвилинної перерви при роботі понад 6 годин.

Відмова надати відпустку. Найчастіше роботодавці не дотримуються права на двотижневу щорічну відпустку протягом року. Не менш поширеною є відмова надати працівникові відпустку навіть на менший термін. Право на щорічну відпустку є невід’ємним, тому виплата компенсації за невикористану відпустку працівнику, який перебуває у трудових відносинах, може трактуватися як порушення норм трудового законодавства.

Недотримання правил безпеки та гігієни праці. Найбільш небезпечним для життя і здоров’я працівника є порушення роботодавцями правил безпеки та гігієни праці. До таких належить, наприклад, відсутність засобів індивідуального захисту як робочий одяг, рукавички, шоломи тощо. Роботодавець зобов’язаний забезпечити ними працівників до початку роботи. Так само як і належно захистити робоче місце, усунути зіпсоване обладнання, надати відповідні інструменти тощо.

Неправильне звільнення. Навіть при розірванні договору відбувається порушення прав працівників. Особливо, якщо договір розривається з ініціативи роботодавця. Найпоширеніші скарги на роботодавців щодо звільнення включають:

- недотримання строку попередження розірвання договору;
- у разі безстрокового договору не вказана причина розірвання договору;
- не виплата заробітної плати;
- невідача підтвердження розірвання договору.

Порада.

Роботодавець, який порушує права працівників, повинен враховувати правові наслідки, які можуть настати. Працівник ні в якому разі не повинен відчувати себе безпорадним. Якщо, незважаючи на обговорення з роботодавцем, ситуація працівника не змінюється і його права порушуються, він повинен повідомити про цю ситуацію відповідні установи. Про порушення трудового кодексу можна повідомити Державну інспекцію праці (Państwowa Inspekcja Pracy).

Дискримінація на роботі-мобінг. Відповідно до положень Трудового кодексу до працівників слід ставитися однаково незалежно від статі, віку, інвалідності, релігії, національності, політичної приналежності, переконання, етнічного походження, сексуальної орієнтації тощо. Трудовий кодекс визначає мобінг як дії або поведінку спрямовані проти працівника, що полягають у постійному і тривалому переслідуванні

працівника, що призводить до зниження його професійної придатності, викликає або має на меті принизити працівника.

Звернутися до Державної інспекції праці можна у письмовій або електронній формі. Скарга повинна містити ім'я і прізвище працівника, адресу, назву та адресу роботодавця, опис ситуації та підпис.

Важливо

Державна інспекція праці забезпечує анонімність працівників, які подають скаргу, якщо вони не дають письмової згоди на оприлюднення інформації про те, що перевірка проводиться у зв'язку з поданою ними скаргою.

Ще однією формою захисту своїх прав є трудовий суд. Трудовий суд - це розмовна назва, фактично у кожному суді є відділ, який займається трудовим правом. Одним з найважливіших питань у цій справі є те, до якого конкретного суду подати позов? Згідно з нормами, якщо роботодавець є фізичною особою, то судовий лист направляється до суду, який відповідає за його місце проживання. Для юридичних осіб має значення місце діяльності фірми, яке вписане до Національного судового реєстру.

Позов повинен містити наступну інформацію: назва суду, дані особи і роботодавця, тип позовної заяви, зміст, у тому числі докази та підпис.

Важливо

Необхідно звернути увагу на витрати, пов'язані з поданням позову, а також судові витрати на ведення самої справи. Звичайно, ви можете вимагати звільнення від цих витрат, але зазвичай суд погоджується на це лише в тому випадку, якщо працівник виграє справу.

3.3 Податки та відрахування на соціальне страхування

У Польщі розмір заробітної плати в оголошеннях і в підписаному договорі подається brutto, тобто без вирахування внесків на соціальне і медичне страхування та податок. Після того як усі відрахування будуть проведені, працівник отримує заробітну плату netto. Для різних груп працівників відрахування можуть бути відмінні. На це впливає багато чинників, таких як вік працівника чи тип підписаного договору.

ж внески вираховуються із заробітної плати? Кількість внесків буде залежати від типу підписаного договору. Найбільше сплачується на підставі трудового договору. Це:

- внески на випадок хвороби (składka chorobowa) – 2,45%
- пенсійні внески (składka emerytalna) – 9,76%
- внески з тимчасової втрати працездатності (składka rentowa) – 1,50%
- внески на медичне страхування (składka zdrowotna) – 9%

Внески на випадок хвороби, з тимчасової втрати працездатності та пенсійне страхування складають **блок соціального страхування** і разом становить 13,71% від суми бруто.

Порада.

Щоб дізнатися скільки буде становити ваша виплата netto після усіх відрахувань, можна скористатися спеціальним калькулятором. Необхідно подати інформацію про тип підписаного договору, ваш вік, заробітну плату brutto тощо.

Після того як вираховали внесків на соціальне страхування з'являється підстава для відрахування внесків на медичне страхування, які становлять 9%.

Наступним кроком буде відрахування податку, який складає 12% від того, що лишилося після відрахованих вище внесків.

Якщо особа працює на підставі цивільно-правового договору, то внески на випадок хвороби сплачуються добровільно, тобто працівник може сам вирішити чи хоче він робити ці відрахування.

Важливо

Внески на випадок хвороби дають право піти на платний лікарняний через три місяці після початку їх відрахування. Задекларувати бажання відраховувати внески можна у будь-який момент дії цивільно-правового договору.

Досить часто люди працюють у кількох роботодавців на цивільно-правових договорах і в таких ситуаціях буде суттєва різниця у відрахуванні внесків. Якщо працівник отримує на одному робочому місці на підставі цивільно-правового договору заробітну плату вище мінімальної, то з іншої він вже не сплачує цих

внесків. Якщо ж працівник виконує роботу у двох роботодавців і в жодного не отримує мінімальної заробітної плати, то внески на соціальне і медичне страхування будуть відраховуватися з обох заробітних плат.

Важливо

Обов'язково вказуйте актуальну інформацію про наявні договори, оскільки це може суттєво вплинути на розрахунок внесків, які необхідно сплатити, а також на розмір податку.

Коли заробітна плата brutto може дорівнювати netto? Це стосується осіб до 26 років, які є студентами. Однак, це не стосується працівників на трудовому договорі. Навіть, якщо працівник навчається і не має 26 років, то все одно відраховуються усі внески.

Важливо

Якщо ви підписали цивільно-правовий договір маючи статус студента і протягом дії договору ви його втратили, то слід якнайшвидше про це повідомити роботодавця, оскільки він повинен почати сплачувати за вас страхові внески.

Наступним відрахуванням від заробітної плати є податок від доходів фізичних осіб. Податок становить 12% від доходу, якщо дохід не перевищує 120 000 злотих у податковому році. Існує квота звільнена від податку - 30 000 злотих. Це означає, що якщо дохід працівника складає менше, то він отримує повне повернення податку сплаченого протягом року.

У кінці податкового року, який до речі не збігається з календарним, роботодавець повинен надати працівнику податкову інформацію PIT-11, на підставі якої працівник розрахує декларацію PIT-37. Якщо особа працює у кількох роботодавців, то і PIT-11 має бути кілька. Зазвичай роботодавець надсилає податкову інформацію на вказану електронну пошту. Якщо ж до кінця податкового року ви не отримали інформації, то її можна знайти у персональному кабінеті на сторінці [e-Urząd Skarbowy](https://e-Urzad.Skarbowy.pl). У разі відсутності там податкової інформації слід негайно звернутися до роботодавця і, можливо, до податкового управління.

Важливо

Якщо працівник має інші джерела доходу, окрім праці, то він повинен розраховувати інший тип декларації, зазвичай це PIT-36.

Порада.

Якщо ви не розумієте, які саме внески і податки було відраховано з вашої заробітної плати, то зверніться до вашого бухгалтера, він повинен надати вам розрахунковий лист, де буде зазначена уся необхідна інформація.

Порада.

Якщо ви маєте сумнів чи ваш роботодавець сплачує податки чи відраховує внески на страхування зверніться до роботодавця, щоб він надав вам ZUS RCA (щомісячний рапорт), де вказано скільки внесків було відраховано або скористайтесь платформою ZUS PUE, де також зафіксована ця інформація. Що ж до податків, то слід звернутися до податкового управління.

РОЗДІЛ 4.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

4.1 Доступ до медичного страхування

У Польщі за медичне страхування відповідає Національний фонд здоров'я (NFZ), який запевняє доступ до безкоштовних медичних послуг. Ці послуги передбачають відвідування лікаря, лікування та перебування у лікарні, отримання додаткового фінансування або відшкодування купівлі лікарських засобів тощо. Медичне страхування може бути обов'язкове і добровільне.

Обов'язкове медичне страхування мають:

- особи, які працевлаштовані на підставі трудового договору (umowa o pracę) або договору доручення (umowa zlecenia);
- фізичні особи-підприємці;
- зареєстровані безробітні;
- діти дошкільного віку;
- школярі;
- студенти;
- пенсіонери.

Громадяни України, які перетнули кордон після 24 лютого 2022 року та мають номер PESEL зі статусом UKR також мають доступ до безкоштовних медичних послуг (додатково можуть отримати безкоштовну медичну допомогу у приватних клініках групи LUX MED). Власники Карти поляка можуть користуватися медичними послугами в екстрених випадках.

Особи, які не підлягають обов'язковому страхуванню можуть застрахуватися добровільно і такий вид страхування платний.

Порада.

Застрахована особа може доєднати до свого медичного страхування тих членів сім'ї, які не мають інших підстав на страхування. Це можуть бути діти, онуки, чоловік, дружина або батьки. Головна умова – це ведення спільного домогосподарства, наприклад спільне проживання.

Важливо

Пам'ятайте, що після закінчення договору працевлаштування медичне страхування дійсне ще 30 днів.

У разі якщо людина потрапляє у лікарню і вона не застрахована, то за кожен день перебування у лікарні та надані там послуги доведеться заплатити.

Послуги, які надаються в рамках державної охорони здоров'я. Безкоштовно можна користуватися:

- базовою медичною допомогою;
- спеціалізованою амбулаторною допомогою;
- діагностичними дослідженнями, призначеними лікарем;
- стаціонарним лікуванням;
- психіатричним лікуванням,
- реабілітацією (окрім курортів),
- стоматологічними послугами.

Окрім цього застраховані особи мають право на відшкодування витрат на певні лікарські засоби. Щоб скористатися цією можливістю, необхідно отримати від лікаря рецепт, на підставі якого ліки будуть продаватися в аптеці зі знижкою. На такому рецепті буде зазначено, у якому розмірі передбачається оплата за ліки. Кожен лікарський засіб може мати інший ліміт відшкодування та відповідну відмітку:

- **B** - ліки можна отримати безкоштовно (або ж якщо лікарський засіб перевищує ліміт фінансування, то необхідно оплатити тільки різницю);
- **R** - ціна ліків становить 3,20 (або ж якщо лікарський засіб перевищує ліміт фінансування, то необхідно оплатити різницю + 3,20)
- **30% та 50%** - ціна ліків становить відсоток від повної ціни відповідно (або ж якщо лікарський засіб перевищує ліміт фінансування, то необхідно оплатити різницю + зазначений відсоток від повної ціни);
- **100%** або відсутність відмітки - ліки у повній ціні.

Державне медичне страхування дає доступ до *Програми профілактичних щеплень*. Дітям віком до 19 років, які не були вакциновані від інфекційних захворювань, згідно з індивідуальним календарем щеплень, визначеним лікарем, рекомендується виконання профілактичних щеплень.

Важливо

Діти, які залишаються на території Польщі довше 3-х місяців, зобов'язані виконати профілактичні щеплення або надати підтвердження вакцинації. У разі відсутності медичної документації, яка стосується щеплень, дитина вважається невакцинованою.

4.2 Записи до лікарів

Запис до сімейного лікаря. Щоб розпочати лікування у Польщі необхідно звернутися до обраної вами поліклініки (przychodnia) та підписати декларацію з сімейним лікарем (lekarz POZ/pierwszego kontaktu). Сімейного лікаря можна змінити безкоштовно двічі на календарний рік. За кожну наступну зміну потрібно заплатити комісію (не враховуються ситуації, коли пацієнт змінив місце проживання, вибраний лікар більше не працює у медичному закладі або поліклініка перестала приймати пацієнтів).

Слід пам'ятати, що сімейний лікар може підписати декларацію з обмеженою кількістю людей, тому він може відмовити у підписанні декларації. У такому разі виберіть іншого лікаря або інший медичний заклад, або ж почекайте і можливо звільниться місце.

Українцям, які отримали номер PESEL UKR не обов'язково мати персонального сімейного лікаря. У поліклініці є можливість записатися до доступного чергового сімейного лікаря.

Увійти до свого облікового запису пацієнта можна за допомогою довіреного профілю (profil zaufany). В обліковому записі доступна наступна інформація про:

Порада.

Якщо на одному рецепті виписано декілька лікарських засобів, намагайтеся купити усі в одній аптеці. У випадку якщо хоча б один лікарський засіб з рецепту буде придбаний в одній аптеці, то інші ліки ви не зможете купити у іншій аптеці. Натомість якщо у аптеці не всі ліки будуть доступні, то зазвичай їх можна замовити та використати рецепт другий раз у тій самій аптеці.

Порада.

Заповнити декларацію можна безпосередньо у вибраному медичному закладі або ж на Обліковому записі пацієнта (Internetowe Konto Pacjenta, IKP).

- використані та актуальні виставлені рецепти на ліки;
- направлення до профільних лікарів або на щеплення;
- історія візитів до лікарів та інших медичних випадків, у тому числі тих, що фінансуються приватно;
- листки непрацездатності та медичні довідки, видані у зв'язку з хворобою та материнством тощо.

Записатися на візит до сімейного лікаря можна безпосередньо в поліклініці, зателефонувавши на реєстрацію або ж через електронну форму, якщо медичний заклад таку має. Прийом не завжди відбувається стаціонарно - з лікарем можна проконсультуватися також за допомогою телеконсультації.

Якщо пацієнт потребує невідкладної медичної консультації з лікарем, прийом у таких випадках може проводитися вдома у пацієнта. Саме стан здоров'я пацієнта є критерієм для ухвалення рішення про необхідність проведення консультації в день звернення (невідкладна допомога).

Невідкладна медична допомога. У разі раптового погіршення стану здоров'я, яке загрожує життю чи можуть мати серйозні наслідки для організму, у Польщі можна звернутися до швидкої медичної допомоги, зателефонувавши за номером **112**. Однак швидка допомога приїде лише у випадку безпосередньої загрози життю.

Можна самостійно звернутися у лікарняне відділення невідкладної допомоги (Szpitalny Oddział Ratunkowy - SOR). Медики SOR встановлюють причину гострого погіршення стану пацієнта, а лікування обмежується екстреною допомогою. Основним завданням лікарів є стабілізація стану людини та госпіталізація до відповідного стаціонарного відділення лікарні. Однак можна отримати відмову в госпіталізації та рекомендацію звернутися до амбулаторного спеціаліста.

Порада.

Звернення у відділення невідкладної допомоги не гарантує, що пацієнта приймуть негайно. Якщо стан здоров'я пацієнта погіршується, повідомте про це працівника реєстрації. Тоді стан пацієнта оцінять повторно і за необхідності нададуть допомогу швидше.

На SOR-і стан пацієнта класифікується та позначається одним з кольорів: червоний - допомога надається негайно; жовтий - невідкладний випадок, пацієнту надається допомога якнайшвидше; зелений - стан стабільний, пацієнта приймуть після червоних та жовтих випадків. Через це ви можете провести черзі довше, ніж люди, які прийшли пізніше.

Нічна та медична опіка у святкові дні. Також слід пам'ятати про нічну та медичну допомогу у святкові дні (nocna i świąteczna opieka zdrowotna). Це первинна медична допомога, яка надається з понеділка по п'ятницю від 18.00 до 8.00 наступного дня та цілодобово у святкові дні.

У разі раптової хвороби або погіршення самопочуття пацієнт може звернутися за допомогою до будь-якого нічного та святкового відділення, незалежно від місця проживання та з яким лікарем первинної медичної допомоги має підписану декларацію.

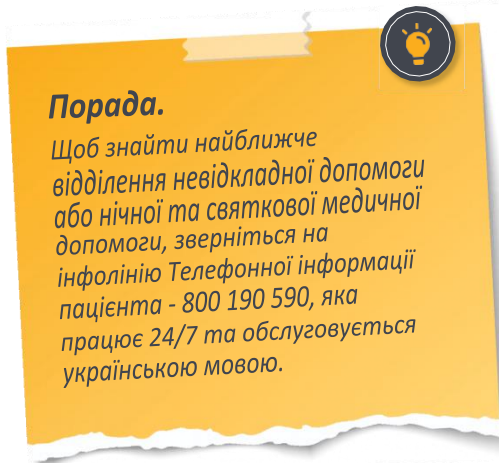
На інфолінії можуть підказати, де знаходиться найближча аптека з потрібними вам ліками, а також медичні установи з найближчими термінами до профільних спеціалістів.

Запис до профільного спеціаліста. Направлення до профільного спеціаліста дає сімейний лікар, але знайти та записатися до спеціаліста на прийом пацієнт може самостійно.

Обираючи профільного лікаря слід пам'ятати, що вибрати можна лікаря, який працює у будь-якому медичному закладі, що має підписаний договір з NFZ. Тобто він не прив'язаний до місця проживання або ж до медзакладу, у якому вже підписана декларація з сімейним лікарем.

Будьте готові, що запис до профільного лікаря може бути досить тривалим - часом найближчий термін пропонують за кілька місяців, а іноді й півроку. З пошуком спеціаліста можуть допомогти на інфолінії **800 190 590** або ж інформацію можна знайти на [сторінці](#), де вказані найближчі доступні терміни до потрібного вам лікаря, разом з інформацією про медзаклад (адреса та номер телефону для запису).

Якщо медичний заклад із найближчою датою прийому вже обрано, слід зателефонувати на номер реєстрації, назвати спеціалізацію лікаря, до якого потрібно записатися, повідомити чи направлення стабільне (stabilne) або ж термінове (pilne/CITO) та вказати 4-значний код направлення. Обов'язково треба вказати номер PESEL. Додатково можуть запитати про повну адресу проживання і номер телефону пацієнта.

Порада.
Щоб знайти найближче відділення невідкладної допомоги або нічної та святкової медичної допомоги, зверніться на інфолінію Телефонної інформації пацієнта - 800 190 590, яка працює 24/7 та обслуговується українською мовою.

Порада.

Якщо у вашому місті доводиться довго чекати на візит до профільного лікаря, можете перевірити терміни у менших місцевостях вашого воєводства, можливо потрібний вам лікар буде доступний швидше.

Якщо необхідно перенести візит на іншу дату або ж до іншого лікаря, зателефонуйте у медзаклад та відмініть його. Обов'язково завчасно попереджуйте медичний заклад про скасування візиту, оскільки тоді на звільнене місце можуть записати іншого пацієнта.

Направлення не вимагається до наступних спеціалістів:

- гінеколога та акушера;
- стоматолога;
- венеролога;
- онколога;
- психіатра.

Окрім цього направлення не вимагається від певних груп пацієнтів. До них належать:

- хворі на туберкульоз;
- ВІЛ-інфіковані;
- люди з I групою інвалідності;
- люди з залежністю від алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин - в рамках лікування залежності та інші.

4.3 Підтвердження інвалідності

У Польщі українські довідки про інвалідність не діють, тож кожен, хто легально перебуває на території Польщі, може підтвердити свій статус особи з обмеженими можливостями на таких самих підставах як громадяни Польщі та отримати польське посвідчення інвалідності.

Для чого потрібне рішення про призначення ступеню інвалідності?

- для професійної реабілітації та зайнятості. Дає можливість отримати відповідну роботу, брати участь у навчанні (включаючи профільне навчання), використовувати визначені пільги для працівника (включаючи право на додаткову відпустку, більш тривалу перерву в роботі, скорочений робочий день), можливість підтримки підприємницької діяльності тощо;

- у сфері соціальної реабілітації;
- для дофінансування ортопедичних виробів, допоміжних виробів та технічних засобів, що полегшують життєдіяльність;
- для податкових пільг, транспортних знижок;
- для соціальних, доглядових, терапевтичних та реабілітаційних послуг, що надаються закладами соціального захисту населення, неурядовими організаціями та іншими установами;
- у праві на допомогу по догляду (zasiłek pielęgnacyjny) та інші сімейні виплати (świadczenia rodzinne), а також постійну соціальну допомогу (zasiłek stały).

Щоб отримати довідку про ступінь інвалідності необхідно пройти кілька етапів.

Насамперед слід зібрати усі наявні медичні документи (історія хвороби, виписки, обстеження, лікарські заключення тощо). У першу чергу враховується актуальна польська медична документація. Необхідно також надати історію хвороби, яка часто є лише українською мовою. У такому випадку потрібно перекласти наявні документи уприсяженого перекладача - переклад обов'язково має бути завірений печаткою перекладача - майте на увазі, що така послуга платна.

Наступним кроком є візит у сімейного лікаря, до якого необхідно прийти зі спеціальним бланком довідки про стан здоров'я (zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia). Якщо у вас достатньо медичної документації, сімейний лікар може самостійно заповнити цю довідку або ж якщо інформації про стан здоров'я недостатньо, направить вас до профільного спеціаліста на додаткову консультацію та обстеження. Тоді профільний лікар зможе заповнити бланк довідки.

Порада.

Уточніть у міському комітеті, у якому будете подавати пакет документів, чи візьме комісія до уваги українське посвідчення інвалідності, оскільки не завжди воно впливає на розгляд справи. Це варто зробити, щоб додатково не платити за переклад документу, який виявиться непотрібним. Те ж саме стосується медичних документів - з'ясуйте у лікаря, які саме документи слід перекласти.

Важливо

Довідка дійсна 30 днів з дати виставлення і на ній повинно бути дві печатки - медичного закладу та лікаря, який буде її заповнювати.

Коли всі медичні документи зібрано, потрібно скласти відповідну заяву (wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności) разом з пакетом документів до місцевого комітету зі встановлення інвалідності, знайти який можна вписуючи у пошукову систему «Zespół Orzekania o Niepełnosprawności w ...» та вказати назву місцевості, у якій ви проживаєте.

Повний пакет документів:

- заява на отримання довідки про інвалідність (wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności);
- медичну довідку, яка підтверджує стан здоров'я (zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia);
- копія закордонного паспорту та номеру PESEL (оригінали надати для перевірки);
- копії польської медичної документації (оригінали надати для перевірки);
- копії перекладів української медичної документації (оригінали надати для перевірки);
- декларація про постійне проживання (у разі відсутності офіційного документу про постійне проживання);

Відповідну заяву та інші необхідні довідки і декларації можна знайти на сайті місцевого Центру допомоги сім'ї (Centrum Pomocy Rodzinie). Потрібні бланки також можна отримати безпосередньо у місцевій установі.

Важливо

Повний пакет документів подати до закінчення дійсності довідки про стан здоров'я (дійсна 30 днів). Усі оригінали документів повертаються заявникові, окрім заяви на отримання довідки про інвалідність та медичної довідки, яка підтверджує стан здоров'я.

Для підтвердження інвалідності у дитини потрібно заповнити окрему заяву.

Протягом місяця від складання документів ви повинні отримати лист з визначеною датою засідання комісії. Будьте готові до того, що може бути недостатньо документів, які ви подали. У листі вас проінформують про необхідність донесення конкретних документів та вкажуть час протягом

якого необхідно це зробити (зазвичай від 14 до 30 днів). Через велику кількість заяв можлива ситуація, коли на призначення дати вашої комісії не буде вільних термінів, про що вас також про це повідомлять листом із перекресленою датою попередньо запланованої комісії та інформацією, що нову дату комісії вам повідомлять пізніше.

У визначений день потрібно прийти у комітет та пройти лікарську комісію, яка складається з огляду та розмови зі спеціалістом. У деяких комітетах надаються перекладачі для проходження комісії. Про таку потребу слід повідомити заздалегідь. Протягом 14 днів після проходження комісії ви зможете отримати рішення про призначення ступеню інвалідності.

Після 30 днів від отримання рішення про призначення ступеню інвалідності можна отримати посвідчення особи з інвалідністю. Для цього необхідно подати заяву на оформлення цього посвідчення.

Важливо

Ступені інвалідності в Україні та Польщі відрізняються. Якщо в Україні у вас встановлено певний ступінь інвалідності, це не означає, що в Польщі вам признають відповідний. Він може бути нижчий, вищий або ж ступінь зовсім не встановлять.

Винесене рішення про призначення ступеню інвалідності можна оскаржити. На складання оскарження (odwołanie) дається 14 днів від отримання. У разі негативного рішення є можливість ще раз внести оскарження - на цьому етапі його розгляне суд і на його внесення дається 30 днів.

У рішенні серед іншого буде теж вказана інформація про пільги, потребу у відповідному працевлаштуванні, потребу у ортопедичних виробках, потребу у постійному або довготривалому догляді, право проживання в окремій кімнаті тощо.

Порада.

Якщо у вас немає документів, які необхідно донести, ви можете написати декларацію (oświadczenie), у якій вкажіть причину відсутності документів, наприклад «У зв'язку з веденням активних бойових дій в Україні немає змоги отримати вказані документи/документи втрачено...» та донести її у вказаний у листі час.

Порада.

На оскарження рішення про призначення ступеню інвалідності разом із заявою варто подати нові медичні документи, яких ви не подавали перший раз (це можуть бути актуальні обстеження або медичне заключення від іншого лікаря). Це збільшить шанси на те, що комісія перегляне своє рішення та винесе нове на вашу користь.

Тож на підставі рішення про призначення ступеню інвалідності можна оформити відповідні виплати, отримувати знижки тощо.

РОЗДІЛ 5.

ЖИТЛО

5.1 Договори оренди

У Польщі існує кілька договорів оренди житла, кожен з яких має свої особливості. Розглянемо найбільш типові.

Традиційний договір оренди (najem tradycyjny). Традиційний договір оренди є найбільш поширеним видом договору у Польщі. Регулюється Законом про права орендарів (Ustawa o ochronie praw lokatorów). Відповідно до терміну дії розрізняють договір на невизначений (umowa na czas nieokreślony) та договір на визначений час (umowa na czas określony).

Договір найму житла на невизначений строк буде діяти до того часу, доки сторони (чи одна з них) не задекларує намір розірвати його.

Договір оренди житла на визначений термін передбачає конкретний термін дії. Такий тип договору найчастіше підписується на 1 рік.

Важливо

При укладенні договору на визначений термін уважно перегляньте умови його розірвання. Часто виникає ситуація, коли умови не передбачають можливості дострокового розірвання договору, що означає, що навіть у випадку, якщо орендарі не проживають у орендованому житлі, вони все одно зобов'язані його оплачувати до завершення строку договору оренди.

Порада.

Укладені орендодавцями договори майже завжди містять не вигідні умови для орендаря. Не підписуйте їх, якщо ви не докладно ознайомилися з усіма пунктами угоди. Якщо у вас є зауваження до умов запропонованого договору, спробуйте домовитися про кращі умови, запропонувавши внести зміни в текст договору.

Договір тимчасового найму (umowa okazjonalna). Договір тимчасового найму житла укладається письмово на визначений термін, який не може перевищувати 10 років. Він надає більший захист власникові перед недобросовісним наймачем. Головна умова цього договору полягає в тому, що наймач повинен вказати адресу на території Польщі, куди він зможе виїхати у разі розірвання договору і такий договір повинен бути завірений у нотаріуса.

Необхідні документи для підписання договору:

- нотаріально завірена заява про добровільне звільнення житла (wniosek o poddanie się egzekucji/eksmisji);
- вказати іншу нерухомість на території Польщі, куди він зможе виїхати у разі передчасного припинення договору. Якщо вказана нерухомість не належить наймачеві, то необхідно додати заяву від його власника, де є згода на ваше проживання орендаря. На вимогу наймодавця така заява засвідчується нотаріально.

Особи з тимчасовим захистом на території Польщі, не зобов'язані вказувати адресу іншої нерухомості. Щоб підписати договір без адреси, необхідно вказати, що іноземець має PESEL зі статусом UKR, а також додати копію цього документа до договору оренди.

Договір тимчасового найму обов'язково вимагає нотаріального завірення. Окрім того, наймодавець протягом 14 днів повинен повідомити податкову (Urząd Skarbowy) про підписання договору, інакше він автоматично стане традиційним і наймодавець втратить усі привілеї, які з ним пов'язані.

Важливо!

На ринку нерухомості існують пропозиції купівлі адреси для виїзду і декларації власника. Такий варіант вирішення проблеми вам також може запропонувати посередник. Слід пам'ятати, що куплені документи можуть не гарантувати права до виїзду за цією адресою. Проблемою може стати відсутність реального житла за вказаною адресою або ж власником може бути інша особа. Необхідно дуже ретельно перевірити фірму та житло, переконатися, що фірма чи особа дійсно є власником вказаного житла і що у вас є можливість особисто ознайомитися з документами. Уникайте фірм, які не надають своїх даних, таких як NIP, REGON та адреса, або уникають зустрічей чи можливості забрати декларацію особисто. Це може бути ознакою шахраїв.

Договір інституційної оренди (umowa instytucjonalna).

Договір інституційної оренди є альтернативою звичайному найму нерухомості. Ця форма не застосовується до приватних власників квартир і будівель. Орендодавцем інституційного договору може бути підприємство, діяльність якого здійснюється у сфері оренди приміщень.

Для укладання договору орендодавець повинен додати заяву у формі нотаріального акту, яка включає в себе:

- заяву про добровільне звільнення житла (wniosek o poddanie się egzekucji/eksmisji);
- заяву, що орендар розуміє, що в разі виселення він не має права на соціальне житло або тимчасове помешкання.

Одночасно у договорі про інституційну оренду, орендодавець не повинен вказувати, до якого житла він переїде або додавати згоду власника запасного житла.

Договір інституційної оренди забезпечує орендодавцю спрощену процедуру виселення орендаря, який порушує умови договору, не сплачує орендну плату та відмовляється виїжджати з приміщення після закінчення терміну договору.

Договір піднайму житла (umowa podnajmu lokalu). Відповідно до Цивільного кодексу Польщі, наймач має право повністю або частково віддати у піднайм житлове приміщення третій особі. Ця форма

договору може бути укладена лише за згодою власника житла. Важливою складовою угоди піднайму є обов'язок орендаря забезпечити виконання суборендарем обов'язків, що впливають із первинного договору найму житлового приміщення.

Важливо

Наймач не має права здавати в піднайм житло, якщо цього не зазначено у договорі.

Порада.

Перш ніж укласти будь-який договір, переконайтеся, що наймодавець є фактичним власником житла. Це можна перевірити онлайн у земельній та іпотечній книзі (księga wieczysta) квартири, через систему пошуку землі та іпотеки на вебсайті Міністерства юстиції. Деякі квартири все ще не мають ідентифікаційного номеру KW, тому достатньо буде ознайомитися з документами про купівлю приміщення (нотаріально завіреним актом купівлі-продажу або підтвердження права на спадщину).

Порада.

Щоб знати свої права ознайомтеся з Законом Про захист прав орендарів. Один із важливих аспектів цього закону стосується змін у розмірі орендної плати. У випадку її підвищення, наймодавець повинен обґрунтувати прийняте рішення, вказавши, наприклад, підвищення тарифів чи оплат, або врахування рівня інфляції за попередній рік (валоризація). Незалежно від причин підвищення, орендодавець має зобов'язання повідомити про це не менше, ніж за 3 місяці до підвищення оплати.

Разом з договором, важливим документом є додаток (aneks) до нього. Це акт приймання-передачі (protokół zdawczo-odbiorczy).

Згідно із законом, перед передачею житла наймачеві обов'язково потрібно заповнити та підписати акт приймання-передачі. Цей документ містить докладний перелік предметів обладнання в житлі та їхнього стану. Це дозволяє перевірити, які предмети були пошкоджені чи зношені протягом періоду, що пройшов з моменту заселення орендаря. У акт також включають початкові показники лічильників (води, електроенергії тощо), щоб мати можливість порівняти їх із значеннями на кінець терміну договору оренди та уникнути спорів щодо їхнього розрахунку.

5.2 Процес розірвання договору

Процес розірвання договору оренди різниться в залежності від типу підписаного договору.

Традиційний договір є найбільш вигідним договором для орендарів тому, що допомагає захистити від виселення. Орендодавець мусить мати вагому причину для відмови мешканцям у житлі. У договорі мусять бути прописані за яких умов може бути розірваний договір. До найбільш поширених причин можемо віднести заборгованість за оренду більше ніж на два місяці, проживання осіб, які не прописані в договорі, проживання з тваринами тощо.

Кого в Польщі не можуть виселити якщо підписаний саме традиційний договір? Згідно зі статтею 14 [Закону про захист прав орендарів](#), для деяких категорій населення суд не може ухвалити рішення про виселення без наявності для них соціального житла, яке повинен надати місцевий уряд.

Виселити з помешкання не можуть:

- вагітних;
- неповнолітніх;
- людей з інвалідністю або важкохворих;
- пенсіонерів, які отримують соціальну допомогу по інвалідності;
- безробітних;
- людей, призначених рішенням міського уряду.

До отримання пропозиції про соціальне житло, суд може визначити відстрочення виселення. Час очікування на комунальне житло є невизначеним, і доки його не отримано, сім'я має право проживати в квартирі. Саме тому наймодавці часто намагаються врегулювати це питання без суду, шукаючи компроміси з наймачами.

Умови розірвання традиційного договору теж залежать, який тип умови за терміном дії був підписаний. Договір оренди на визначений термін (*umowa na czas określony*) відрізняється тим, що в ньому вказано, до якої дати він діє. Проте не завжди в угоді прописані умови передчасного розірвання договору. У такому разі єдиним виходом є розірвання угоди за згодою сторін. Варто однак пам'ятати, що орендодавець не зобов'язаний надавати згоду на передчасне розірвання договору. Крім того, орендодавець має право утримати заставу, оскільки орендар не виконав умов угоди. У випадку, якщо саме наймодавець хоче припинити угоду до її закінчення, наймач не зобов'язаний згоджуватися на це, і якщо він таки згоден, він має право на повернення застави.

У випадку угод на невизначений термін (*czas nieokreślony*) терміни дострокового розірвання договору зазвичай прописані в договорі. Проте це не є обов'язком. Положення Цивільного Кодексу регулюють питання термінів припинення орендних угод, і наймодавці не зобов'язані включати цю інформацію в угоди. Згідно зі ст. 673 §2 Кодексу цивільного законодавства строки розірвання договору залежать від частоти внесення орендної плати:

- якщо орендна плата сплачується із відступами тривалістю більше, ніж один місяць, – можна розірвати не пізніше як за три місяці наперед на кінець календарного кварталу;
- якщо орендна плата сплачується щомісячно – за місяць наперед на кінець календарного місяця;
- якщо оренда є щоденною – за один день наперед.

Коли власник може достроково розірвати договір?

Законом досить чітко визначено, в яких ситуаціях власник має право розірвати договір:

- наймач користується приміщенням не відповідно до його призначення. Наприклад, веде підприємницьку діяльність у квартирі.
- піднаймає або передає у безкоштовне користування приміщення або його частину іншим особам без письмового дозволу;
- спричиняє пошкодження у квартирі або руйнує призначені для спільного використання речі;
- поводить себе так, що створює неприємності для інших мешканців, порушуючи порядок в будинку (наприклад, шум після 22:00);

Проте найчастіше підставою для розірвання договору є заборгованість. Власник квартири може повідомити про розірвання, якщо наймач заборгував з платою і не компенсує витрати, пов'язані з експлуатацією квартири (наприклад, комунальні послуги).

Щоб почати процес виселення, власник повинен надати письмове нагадування, де вказує причини. Якщо наймач не змінює своєї поведінки, то власник має право розірвати договір.

Коли наймач може достроково розірвати орендний договір?

Це може статися, якщо житло має недоліки, які унеможливають його використання. Якщо наймач повідомляє власника про недолік, і той не має наміру їх усунути, тоді наймач може розірвати договір оренди.

Порада.

Найефективніший спосіб захистити себе від можливого виселення – це детально вивчити всі умови перед підписанням договору. Якщо виникають сумніви щодо будь-яких аспектів, краще внести необхідні зміни. Недостатньо усного обговорення умов договору. Вимагайте включення усіх обговорених умов у текст договору.

Важливо

Наймач може негайно розірвати договір, якщо стан житла неможливий для проживання, а умови загрожують його життю або здоров'ю.

Коли одна із сторін вирішує припинити договір, необхідно попередити іншу сторону заздалегідь. У визначеному угодою терміні розірвання договору в 1 місяць, повідомлення має бути подано

за місяць до закінчення календарного місяця. Наприклад, якщо наймач вирішить добровільно припинити договір 15 липня, договір буде дійсним до кінця наступного місяця, тобто до 31 серпня.

Стан квартири повинен залишатися у стані не гіршому, ніж у момент укладання угоди. Для цього складається протокол здачі-приймання (protokół zdawczo-odbiorczy), у якому вказано майно власника у квартирі та зазначаються зауваження стосовно стану приміщення.

5.3 Процедура повернення застави

Застава (kaucja) - сума, яка вноситься під час підписання договору оренди з метою захисту орендодавця. У разі відсутності оплати за місячну оренду або за комунальні послуги, то власник може покрити їх із застави. Також, якщо наймач пошкодив майно і не усунув ушкодження самостійно, то також можна покрити витрати на ремонт із самої застави.

Згідно із Законом про захист прав орендарів сума кауцїї не може перевищувати:

- для традиційного договору (umowa tradycyjna) застава не може перевищувати 12-кратного розміру щомісячної оплати;
- для оказіонального договору застава не може перевищувати 6-кратного розміру щомісячної оплати;
- для інституціонального договору (umowa instytucjonalna) застава не може перевищувати 6-кратного розміру щомісячної оплати.

На практиці власники нерухомості рідко ставлять такі високі вимоги, адже встановлюючи таку високу суму, буде дуже важко знайти наймача. Найчастіше ця оплата встановлюється на рівні місячної

Порада.

Це правда, що людям в яких є діти та/або домашні тварини важче знайти житло в оренду. Якщо вам відмовляють в оренді з цих причин можете ще під час першої телефонної розмови запропонувати вищу заставу ніж та, яка написана в оголошенні. Таким чином ви заявляєте, що будете дбати про майно та впевнені що ваші діти/домашні улюбленці нічого не пошкодять. Якщо важко одночасно сплатити суму застави і орендної плати, то спробуйте домовитися з власником про поділ застави на частини та сплатити її протягом 2-3 місяців.

орендної плати. Якщо в помешканні будуть проживати маленькі діти або домашні тварини, то кауція найімовірніше буде вища.

У законі не прописаний мінімальний розмір застави, тому формально можна укласти договір взагалі без неї. На практиці такі пропозиції це надзвичайна рідкість.

Важливо

Збережіть підтвердження сплати застави. Якщо це переказ на рахунок, то завантажте підтвердження або ж, якщо це готівка, то збережіть розписку з датою і підписом власника, що він отримав заставу. Якщо місячну орендну плату ви сплачуєте готівкою, то також щоразу вимагайте розписку про сплачені кошти.

Як максимально збільшити свої шанси на повернення застави?

По-перше, подбайте про це ще на етапі підписання договору. Слід уважно ознайомитися з умовами договору. Якщо в договорі не прописано, за які пошкодження фінансову відповідальність поносить власник, а за які ви, то обов'язково це уточніть і додайте у договір. Як правило за пошкодження спричинені в результаті нормального використання платить власник. Зазвичай до цієї категорії відносять електронне обладнання помешкань. Під час ремонту приладу фахівець може сказати чим було спричинене пошкодження і якщо воно сталося у результаті довготривалого споживання, то ремонт повинен бути за кошт власника. Якщо ж пошкодження є результатом недбалого користування, то і фінансові витрати лягають на наймача. Ці і інші можливі ситуації повинні бути уточнені і прописані в договорі ще до його підписання.

Порада.

Усі відрахування із застави повинні бути обґрунтованими і відбуватися з підтвердженням (квитанція/чек за ремонт/заміну ушкоджень). Якщо можливо усунути пошкодження шляхом ремонту, немає необхідності купувати нову річ.

Детально, разом з наймодавцем заповніть акт приймання-передачі (protokół zdawczo-odbiorczy). Впишіть обладнання і умеблювання помешкання та його стан.

По-третє, зробіть фото- та відеоматеріали. Важливо зафіксувати всі вже наявні вади в помешканні. Після цього надішліть фото- та відеоматеріали на електронну скриньку власнику

та попросіть про зворотну відповідь як підтвердження, що він ознайомився з вмістом листа. Як альтернатива можна створити папку на диску та дати доступ орендарю. Якщо під час виселення виникне спір за повернення застави, то фото та відео будуть беззаперечним доказом на користь однієї зі сторін.

У випадку, коли наймач не має жодних заборгованостей, а нерухомість перебуває в такому стані, як при укладенні договору, часто сторони домовляються, що повернення застави покріє орендну плату за останній місяць користування житлом. Звісно, також можливо, що орендар сплачує орендну плату, а потім отримує повернення застави протягом 30 днів з моменту завершення угоди.

Що робити якщо орендар не повертає заставу?

Потрібно надіслати офіційний лист з вимогою повернення. Немає формальних вимог щодо форми листа, тому форма може бути довільна. Обов'язково вкажіть термін протягом якого власник повинен її повернути. Можете до листа додати копії підтвердження про сплату застави, акти приймання-передачі та фото. Документи обов'язково потрібно надсилати рекомендованим листом з підтвердженням отримання (list polecony za potwierdzeniem odbioru), завдяки чому наймач отримує письмове підтвердження того, що лист було вручено власнику помешкання.

У разі неповернення коштів протягом вказаного терміну, то подайте скаргу до податкового управління (Urząd Skarbowy). Подання скарги може посилити ваші аргументи для повернення застави. Це може виявитися особливо ефективним, якщо наймодавець уникає сплати податків на отримані орендні доходи. Попередження власника про намір звертатися до податкових органів також може вплинути на його рішення щодо повернення грошей.

Якщо і це не спрацює то потрібно звертатися до цивільного суду. Наймач може самостійно це зробити заздалегідь приготувавши наступні документи:

- заповнена позовна заява в справі повернення застави. Форму можна взяти в суді або ж на сайті;
- підтвердження сплати застави;
- підтвердження отримання власником листа з вимогою оплати;
- інші документи (наприклад, фотографії квартири, листування у соціальних мережах), які підтверджують відсутність претензій з боку власника або той факт, що житло було повернене у належному технічному стані, який не гірший, ніж перед підписанням договору оренди.

Важливо усвідомлювати свої права та уважно ознайомлюватися з умовами орендного договору, оскільки цей документ є ключовим і найефективнішим аргументом в судових питаннях.

РОЗДІЛ 6.

ОСВІТА

6.1 Польська шкільна система освіти

У Польщі діти віком від 6 до 18 років підлягають шкільному обов'язку. Навчання починається у так званій “зерувці”, тобто у нульовому класі, який дитина може закінчити у дитячому садку або початковій школі. Шкільний обов'язок закінчується, коли дитині виповнюється 18 років.

Важливо

Учень повинен дотримуватись шкільного обов'язку незалежно від того чи є громадянином Польщі чи іноземцем з будь-яким статусом, інакше по відношенню до його батьків чи опікунів можуть бути застосовані відповідні санкції (наприклад, штраф).

Етапи освіти в Польщі.

Рання освіта та догляд (заклади для дітей 0-3 років)

- ясла-садки (żłobki);
- дитячі клуби (kluby dziecięce).

Відвідування ясел необов'язкове. Ясла не входять до системи освіти і підпорядковуються Міністерству сім'ї та соціальної політики.

Дошкільна освіта (заклади для дітей 3-6 років)

- садочки (przedszkola);
- дошкільні відділення початкової школи (oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych).

Дошкільна освіта так само не обов'язкова для дітей 3-5 років, проте є обов'язковою для 6-річних, які зобов'язані пройти рік дошкільної підготовки. Кожна 3-, 4- та 5-річна дитина має право користуватися місцем у дитячому садку у своїй місцевості, якщо його батьки вирішать скористатися послугами дитячого садка.

Важливо

Набір до дитячих садків, підготовчих класів і перших класів початкової школи зазвичай проводиться за допомогою електронної системи набору у кожному населеному пункті. Якщо вам складно знайти місце в державному дитячому садку - зверніться до керівництва дитячого садка або ж безпосередньо до працівників управління міста або гміни у відділ, котрий займається освітою.

Початкова школа (Szkoła podstawowa). Початкова школа, також відома як „podstawówka”, починається для дітей у віці 6 або 7 років і триває до 14 років. Початкова школа має 8 класів.

Важливо

Початкові школи можуть створювати підготовчі класи для іноземців, які не володіють польською мовою на рівні, який дає можливість навчатись.

Учень може бути зарахований до відповідного класу також з урахуванням його віку або згідно з висновком комісії. Рішення про прийом учня приймає директор школи на підставі документів або співбесіди після консультації з комісією, яка проводить вступ до підготовчих класів. Комісія складається з двох вчителів, психолога і педагога). Час тривання науки у підготовчому класі визначається індивідуально та залежить від швидкості оволодіння мовою.

Школа середня (Szkołnictwo średnie)

Після закінчення початкової школи у Польщі ви можете обрати заклад середньої освіти:

- 4-річна загальноосвітня середня школа - ліцей (4-letnie liceum ogólnokształcące). Закінчення ліцею дає загальну середню освіту, проте не передбачає отримання конкретної професії. Випускник ліцею може навчатися у поліцейській школі. Здавати кінцевий іспит (matura) не обов'язково.
- 5-річна середня технічна школа (5-letnie technikum). Тут учні здобувають освіту за обраною професією. Після закінчення технікуму учні мають професійну кваліфікацію і можуть працювати, вони також мають можливість здати кінцевий іспит і вступати до вищого навчального закладу. Після складання фахових іспитів і закінчення школи випускник отримує звання техника (tytuł technika).
- 3-річна професійна школа I ступеня (3-letnią szkoła branżowa I stopnia).

Після закінчення професійної школи першого ступеня та складання іспиту на отримання професії випускник отримує диплом (dyplom zawodowy) або свідоцтво підмайстра (świadectwo czeladnicze), а також отримує базову професійну освіту.

Випускник середньої технічної школи першого ступеня може працювати або продовжити навчання у професійній школі другого ступеня або ж загальноосвітній школі для дорослих (liceum ogólnokształcącym dla dorosłych).

2-річна професійна школа II ступеня (2-letnią szkoła branżowa II stopnia). Після успішного проходження професійного іспиту та після закінчення школи випускник професійно-технічної школи II ступеня отримує звання техника та здобуває середню професійну освіту і може здати кінцевий іспит (matura).

Матура або екзамєн зрілості. Середні школи готують молодь до складання іспиту зрілості, а у випадку значної частини недержавних шкіл, також до міжнародного іспиту зрілості. Іспит не обов'язковий і кожен випускник школи самостійно вирішує чи здавати його чи ні.

Важливо

Іноземці мають право на спеціальні умови складання цих іспитів, як наприклад додатковий час або користування двомовним словником.

Середня школа для дорослих (liceum ogólnokształcące dla dorosłych). Це 4-річна загальна середня школа для дорослих осіб від 18 років або, якщо учню виповнюється 18 років у календарному році, в якому він прийняті до школи. Навчання може відбуватись за денною або заочною формою навчання. До старшої школи для дорослих приймають осіб, які з різних причин не закінчили школу і мають намір завершити навчання.

Поліцеальна освіта (szkolnictwo policealne). Поліцеальні школи є закладами для випускників середньої школи. Залежно від обраної професії навчання у цих школах триває від 1 до 2,5 років. Критерієм прийому до поліцеальної школи є закінчена загальна середня або середня технічна освіта, сама ж матура не вимагається. Поліцеальна освіта включає теоретичне і практичне навчання. Крім того, студенти проходять обов'язкову практику.

Професійно-кваліфікаційний курс (kwalifikacyjny kurs zawodowy). Професійно-кваліфікаційний курс призначений для осіб віком від 18 років незалежно від рівня їх освіти. Навчальна програма курсу враховує базову програму професійно-технічної освіти. Учасник курсу отримує сертифікат про проходження курсу,

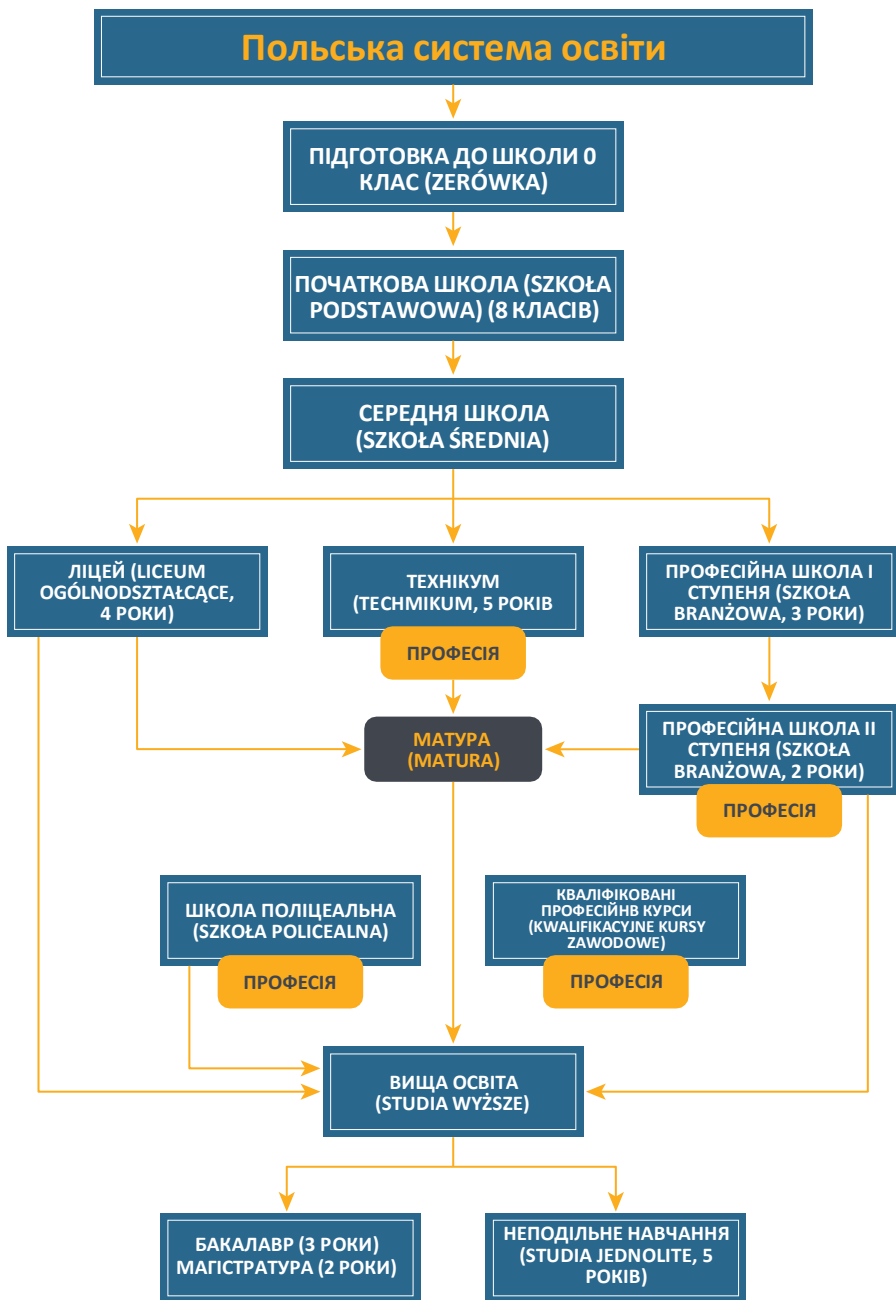
а після складання іспиту - професійно-кваліфікаційний сертифікат, виданий районною екзаменаційною комісією.

Вища освіта (szkolnictwo wyższe). Вищі навчальні заклади в Польщі поділяються на державні (publiczne) та недержавні (niepubliczne).

Існує два основних типи університетів:

- академічні (коли хоча б одна організаційна одиниця (зазвичай факультет) уповноважена присуджувати вчений ступінь доктора).
- неакадемічні.

Обидва типи університетів пропонують навчання першого та другого ступеню (бакалаврат і магістратура), а також неподільне навчання на магістратурі (5 років), а академічні університети пропонують також навчання третього ступеню – докторантуру.

6.2 Початкова загальна освіта у Польщі

Навчання у початковій школі триває 8 років і ділиться на 2 етапи.

Перший етап (1-3 клас) – це початкове навчання без поділу на предмети (edukacja wczesnoszkolna). На цьому етапі у дітей більшість уроків веде класний керівник, який виконує функцію вихователя. Дітям не ставлять оцінок за навчання, а можуть замінити на смайлики, сонечки чи хмаринки.

Досягнення дитини за рік можна буде побачити у шкільному свідоцтві (świadectwo szkolne), де замість оцінок буде інформація про поведінку учня, його активність на уроках, тощо.

Другий етап (4-8 клас) - це навчання з поділом на окремі предмети (nauczanie w podziale na poszczególne przedmioty). У цей період кожен предмет вже викладає окремий вчитель і з'являються оцінки. Оцінювання відбувається за 6-ти бальною системою, де "1" - незадовільна оцінка, а "6" – відмінна. При цьому оцінки можуть виставлятися з «+» та «-». Певна кількість «+» або «-» потім перетворюється на додаткову оцінку. За окремою системою оцінюється поведінка учня, яка далі вписується до шкільного свідоцтва.

Існує кілька видів початкових шкіл: державна (publiczna або państwowa), недержавна (niepubliczna): приватна школа (prywatna), соціальна школа (społeczna) тощо.

Державна початкова школа. Серед переваг навчання у державній школі - це безоплатність, близькість до місця проживання учня та гарне оснащення школи. Однак, у Польщі не можна записати дитину до будь-якої державної школи, оскільки діє принцип районізації. Дитину можна записати до школи, яка є у вашому районі (як правило це найближча від вашого дому школа). Така школа у першу чергу повинна прийняти до школи дитину, яка мешкає у цьому районі. Існує багато спеціальних програм (wyszukiwarka szkoły obwodowej), у яких можна пошукати школу вашого району.

Навчання і підручники у державній школі безплатні, однак за харчування треба заплатити. Для іноземців, які не знають, або погано знають польську мову, у державних школах передбачені щонайменше 2 години додаткових занять.

Зверніть увагу, що у польській системі освіти є інтеграційні школи або школи з інтеграційними класами. Це може бути навчання для дітей з особливими потребами, або для дітей, іноземців, які приїхали до Польщі з інших країн.

Недержавна або приватна початкова школа. Навчання відбувається на платній основі. Однією з переваги навчання у таких школах є менша кількість учнів у класі, більш насичена позашкільна програма.

Як записати дитину до державної школи?

Це можна зробити або в електронній системі, або особисто, заповнити заяву на вступ і принести до школи. При реєстрації дитини до такої школи перш за все спрацьовує вищезгаданий принцип районізації. Інформацію про вільні місця можна побачити в електронній системі *Kompleksowy System Rekrutacji do szkół podstawowych*, натиснувши на вкладку вільні місця.

Як записати дитину до недержавної школи?

Перш за все треба відкрити на сторінці конкретної школи вкладку “Правила вступу” (*Zasady Rekrutacji*) і ознайомитись з вимогам обраної школи.

Як правило, вступ до таких шкіл не залежить від місця проживання. Можливі різні варіанти прийняття до школи: співбесіда з дитиною, розмова з батьками, оплата за навчання тощо. Реєструючи дитину школи, де є плата за навчання, уважно ознайомтесь з пунктом оплата за навчання! Це може бути як одноразова щорічна оплата, так і щомісячна оплата, включаючи літні місяці. Варто поцікавитися теж додатковими доплатами, які окрім можуть мати місце протягом навчального року (підручники, страховка для учнів тощо).

Який вигляд має шкільний рік в польських школах?

Навчальний рік починається 1 вересня і завершується у кінці червня. Рік має 2 семестри, між 1 та 2 семестром є зимові канікули, які тривають 2 тижні у січні-лютому. З кінця червня по 1 вересня діти мають літні канікули.

Серед предметів, які діти вчать у школі є необов’язкові предмети - це релігія та етика. Але є школи, у яких відвідування таких занять обов’язкове. Також у школах є позакласні додаткові заняття, які не є обов’язковими. Це може бути басейн, шахи, айкідо, танці тощо. Додаткові заняття можуть бути платними.

У польських школах немає паперових щоденників. Усю актуальну інформацію щодо навчання учня, зокрема план лекцій (*semestralny plan*), оцінки, відвідування занять учнем (*lista obecności*), повідомлення, досягнення учня, зауваження можна знайти у зручному електронному щоденнику (*e-dziennik*).

Навчання у початковій школі закінчується 8-му класі іспитом для восьмикласників (*egzamin ósmoklasisty*). Результати цього іспиту, разом з оцінками та пунктами з атестату впливають на подальше навчання учня у закладах середньої освіти.

6.3 Іспит восьмикласника, свідоцтво, досягнення та пункти

Вступу до закладів середньої освіти (ліцей, технікум, галузева школа) залежить від результатів іспиту, який відбувається у 8 класі. Кожен навчальний заклад має свій прохідний поріг (progi punktowe są w szkołach średnich) – мінімальні пункти, необхідні для вступу в той чи інший навчальний заклад. Ці пункти формуються на основі оцінок згаданого екзамену, оцінок зі свідоцтва восьмикласника та додаткових досягнень учня. Максимальна кількість пунктів, які можна отримати за іспит, оцінок зі свідоцтва та досягнення складає 200 пунктів.

На результати впливають усі можливі оцінки учня. Зараз розберемо яку саме роль вони відіграють.

Свідоцтво. Це дуже важливий документ для восьмикласників. Окрім основної інформації про учня - ім'я, прізвище, роки навчання, у ньому є оцінки учня за 8-й клас з кожного предмета, поведінка та досягнення, які впливають на вступ до обраного ліцею чи технікуму.

Оцінки. У кінці кожного семестру учень отримує оцінку за предмет. По закінченню шкільного року з кожного предмета вираховується середня оцінка за два семестри, яку записують до свідоцтва. Щоб отримати свідоцтво з відзнакою необхідно мати середній бал, не нижче 4,75.

Як розраховуються пункти для вступу до навчального закладу?

Беруться до уваги 4 оцінки, необхідні для вступу до конкретного навчального закладу. Потім ці оцінки переводяться в пункти. За оцінку 6 дається 18 пунктів, за 5 – 17, за 4 – 14, за 3 – 8, за 2 – 2 пункти відповідно. Максимальна кількість пунктів за ці оцінки дорівнює 72. Свідоцтво ж з відзнакою дає ще 7 додаткових пунктів.

Екзамен восьмикласника. Максимальна кількість пунктів, які можна отримати за іспит – 100. Екзамен складається з трьох предметів: математика, польська мова та іноземна мова. Кожен предмет здається у визначений день. За кожен іспит учень отримує не оцінку, відсотки, які потім переводяться у пункти. Потім результати з трьох іспитів додаються і отримуємо результат іспиту восьмикласника.

Наприклад: результат 100 % за іспит з математики дорівнює 35 пунктам, 100 % за іспит з польського дорівнює 35 пунктам і 100 % за іспит з іноземної мови дорівнює 30 пунктам. Разом 100 пунктів.

Зазвичай екзамен відбувається у травні, а результати оголошуються в липні.

Досягнення. Якщо учень брав участь у конкурсах від Кураторіум Освіти та олімпіадах, або ж став лауреатом чи фіналістом, ця інформація записується до свідоцтва. Інформація про спортивні та мистецькі досягнення також можуть вноситися у свідоцтво. Результати досягнень учня подібно як оцінки переводяться у пункти, які враховуються при вступі. Залежно від досягнень можна отримати від 2 до 18 додаткових пунктів.

Волонтерство. Участь у волонтерстві дає додаткові пункти, але далеко не кожна волонтерська діяльність буде зарахована і внесена до свідоцтва. Перш ніж почати, варто звертатись до школи з цим питанням і дізнатися про вимоги. Волонтерство дає 3 пункти.

Поведінка. Оцінка за поведінку не впливає на інші оцінки учня, проте учні, які прагнуть отримати свідоцтво з відзнакою, повинні мати зразкову або дуже добру поведінку.

Як підрахувати та перевести в пункти оцінки з атестату та досягнення?

- чотири оцінки з свідоцтва по 6 балів – 72 пункти;
- атестат про закінчення школи з відзнакою – 7 пунктів;
- участь у шкільному волонтерстві – 3 пункти;
- особливі досягнення - максимум 18 пунктів.

Разом маємо 100 пунктів.

Порада.

Усі вимоги щодо вступного процесу детально прописані на сайті кожного навчального закладу у розділі «Rekrutacja».

Порада.

Інколи школи не встигають повідомляти про конкурси та олімпіади, у яких можна взяти участь, тому варто періодично заходити на сторінку Kuratorium Oświaty свого населеного пункту у закладку конкурси та олімпіади.

Предмети, які будуть братися до уваги під час вступу, будуть залежати від профілю обраного навчального закладу. Якщо учень планує далі навчання пов'язане з інформатикою, то будуть братися до уваги оцінки з математики, польської, англійської та інформатики. Незалежно від обраного напрямку, два з чотирьох предметів будуть однакові для всіх навчальних закладів. Це польська мова та математика.

Важливо

Є заклади середньої освіти, які вимагають додаткових іспитів та/або співбесід. Це спортивні, художні та двомовні навчальні заклади. У більшості навчальних закладів вступ починається з середини травня. Однак є заклади, у яких вступна кампанія починається раніше, тому варто завчасно поцікавитися навчальними закладами, щоб не пропустити вступ. Деякі навчальні заклади, особливо приватні, можуть мати свої додаткові вимоги для вступу, наприклад високий середній бал атестату.

6.4 Середня освіта у Польщі

Зазвичай в ліцей йдуть ті учні, які в подальшому хочуть продовжувати навчання у вищих навчальних закладах. Навчання в ліцеї триває чотири роки, після чого учні здають іспит зрілості (egzamin maturalny), за результатами якого можна поступити або не вступити до університету. Навчання в технікумі триває 5 років і дозволяє здобути професійну кваліфікацію і надає можливість здати іспит зрілості. Навчання в школі галузевій триває 3 або 5 років і дозволяє отримати професію.

Важливо

Іспит з матури не є обов'язковим! Учень здає іспит лише тоді, коли хоче продовжити освіту далі у вищому навчальному закладі.

Як зорієнтуватись куди піти вчитись в ліцей, галузеву школу чи в технікум?

Багато чинників впливають на вибір навчального закладу. Серед них напрямок навчання або поглиблене вивчення конкретних предметів, мінімальний прохідний бал, рейтинг навчального закладу, кількість років навчання, розташування, зручність доїзду, особисті професійні плани, мова викладання, оплата за навчання тощо.

Усі заклади середньої освіти діляться на державні і приватні. Окрім того, що державні заклади безкоштовні, а приватні платні, в останніх може теж відрізнятись вступна кампанія.

Іспит, який учні здають після 8-го класу, та отриманий атестат будуть відігравати ключову роль у вступній кампанії до ліцеїв, технікумів чи професійних шкіл.

Вступна кампанія (rekrutacja) у більшості навчальних закладів розпочинається у середині травня. Однак є навчальні заклади, у яких інші терміни, можливі додаткові іспити, співбесіди тощо. Це можуть бути приватні заклади, а також художні, двомовні, спортивні, військові, музичні, міжнародні.

Профілі і класи в середніх школах. У Польщі заклади середньої освіти пропонують широкий вибір напрямків (kierunki kształcenia). Йдеться про спеціалізацію, де переважають спеціальні предмети. Деякі класи мають так зване розширення (rozszerzenia) - поглиблене вивчення одного або кількох предметів. Це особливо важливо для учня, який планує вступати до університету. Вибір відповідного напрямку забезпечує кращу підготовку до іспиту зрілості (матури) з обраного предмету, що збільшує шанси потрапити до університету та здобути бажану спеціальність. Наприклад, якщо учень бачить своє майбутнє в ІТ, то є сенс обирати навчальні заклади з розширенням математики та інформатики.

Перші кроки для вступу. Насамперед слід обрати навчальні заклади скласти список пріоритетних навчальних закладів (lista preferencji do szkół ponadpodstawowych). З переліку пріоритетних навчальних закладів треба обрати один, який найбільше цікавить учня (szkoła pierwszego wyboru).

Зверніть увагу, що у вступній кампанії першість вступу належить фіналістам та лауреатам конкурсів та олімпіад, які проводить Кураторіум освіти. Також у першу чергу розглядаються заяви осіб з інвалідністю, дітей з багатодітних родин тощо. Повний перелік осіб, яким надається першочергове право вступу можна знайти у розділі «Rekrutacja» конкретного навчального закладу.

Наступним є складання заявки до обраного навчального закладу. Цю заявку можна подати особисто або заповнити і затвердити онлайн.

Важливо

Форма складання заяви залежить від вимог самого навчального закладу, тому перед затвердженням упевніться, що ви обрали правильний спосіб.

Якщо учень вчився у польській школі, то йому запропонують зареєструватися на спеціальному порталі, де відбувається вступ. Зазвичай там можна побачити всю необхідну інформацію, скласти перелік пріоритетних навчальних закладів і подати заявку.

Далі треба дочекатись результатів іспитів та свідоцтва і побачити пункти, які отримав учень. У випадку, коли учень вирішив змінити пріоритетний

навчальний заклад, слід швидко анулювати попередню заявку і подавати нову. Якщо учень потрапив до обраного навчального закладу, то наступним кроком буде подання оригіналів документів.

Важливо

Строки подачі документів і перелік документів, які необхідно подати, будуть детально описані на сайті навчального закладу. Важливо не пропускати встановлені терміни, оскільки пізніше ваші документи можуть не прийняти.

Для тих, хто не пройшов з першого разу є можливість подавати документи під час додаткового вступу (rekrutacja uzupełniająca). Інформація щодо вільних місць після першої хвилі з'явиться на сайті Кураторіум освіти, а також на деяких сайтах навчальних закладів. Додаткова вступна кампанія буде відбуватись так само, як і основна, з тією різницею, що строки її проведення та вибір вільних місць будуть значно обмежені. Якщо ж і в додатковому турі не вдалося потрапити до навчального закладу, то треба дочекатись кінця серпня і особисто звертатись до кожного навчального закладу з проханням про прийом учня.

Важливо

Терміни додаткової вступної кампанії, кількість шкіл, які можна обрати буде відрізнятись у кожному воєводстві.

Окремо слід звернути увагу на ситуацію учнів з України, які не вчилися в польській системі освіти.

Тут є кілька варіантів для вступу.

- можна знайти українську школу у Польщі і продовжити навчання в українській системі;
- звернутись в лицей чи технікум з підготовчими (klasami przygotowawczymi) або інтеграційними класами для іноземців;
- подаватись до лицю чи технікуму у кінці серпня, тобто в останню хвилю.

Порада.

Якщо учень вчився в українській системі освіти, і йому не вдалося потрапити до лицю у Польщі, то можна спробувати закінчити 8-й клас, скласти іспит восьмикласника і брати участь у вступній кампанії на загальних засадах.

При деяких навчальних закладах існують інтернати. Це особливо важливо, коли батьки учня не проживають разом з ним. У дитини до 18-ти років має бути опікун і у такому навчальному закладі він буде встановлений або ж сам навчальний заклад виконує функцію опікуна.

6.5 Вищі навчальні заклади (право на безкоштовне навчання)

Вищі навчальні заклади у Польщі поділяються на державні (publiczne) і недержавні (niepubliczne). Існує три рівні навчання у вищих навчальних закладах:

- бакалаврат (studia licencjackie I stopnia);
- магістратура (studia magisterskie II stopnia);
- аспірантура (studia doktoranckie III stopnia).

Як і в Україні, навчальний рік у Польщі ділиться на два семестри зимовий та літній. Зимовий починається у жовтні і триває до кінця січня, а літній - у середині лютого і триває до кінця червня. Заочне навчання проводиться у вечірній час або ж у вихідні дні.

Тривалість навчання залежить від рівня навчання. На бакалавраті період навчання становить три роки. Винятком є технічні спеціальності, які викладаються в політехнічних інститутах і закінчуються отриманням ступеня інженера, триває сім семестрів, тобто три з половиною роки. У магістратурі зазвичай навчаються два роки.

Деякі спеціальності мають форму неподільної магістратури (studia jednolite), яка триває п'ять або шість років, без поділу на бакалаврат і магістратуру. Це стосується таких спеціальностей як правознавство чи медицина.

Навчання в аспірантурі триває кілька років і передбачає поглиблене вивчення обраної спеціальності. Кожен, хто має диплом бакалавра або магістра у Польщі може вступити до аспірантури. Тривалість навчання в аспірантурі залежить від спеціальності або вишу, зазвичай це чотири роки.

Для вступу до вищого навчального закладу необхідно подати відповідний пакет документів. Зазвичай це:

- закордонний паспорт (перша сторінка);
- атестат про здобуття середньої освіти та додаток до нього або диплом бакалавра і додаток з присяжним перекладом на польську мову.

Навчальні заклади Польщі можуть вимагати надання цих документів з апостилом від Міністерства Освіти України;

- анкета вступника;
- сертифікат знання польської або англійської мови;
- медична довідка 086/о (з перекладом та нотаріальним завірненням), яка підтверджує, що абітурієнт немає протипоказань щодо обраної спеціальності;
- фотографії 35x45mm;

Якщо абітурієнту ще не виповнилося 18 років, то потрібно додати нотаріально завірений дозвіл від батьків на навчання у Польщі та свідоцтво про народження (якщо немає паспорта).

Важливо

Остаточний перелік документів можна знайти на сайті факультету університету, куди вступає абітурієнт.

Якщо кандидат успішно проходить відбір – він отримує документ про зарахування, на підставі якого можна отримати студентську візу типу D.

Можливість навчатися безкоштовно у Польщі поширюється також на іноземців. Існує кілька категорій, які можуть претендувати на безплатне навчання. Насамперед, на конкурсній основі. Якщо кандидат має високі бали в атестаті та НМТ (національний мультипредметний тест) і вдало складе вступні іспити, то він може навчатися безкоштовно. Звичайно все залежить також від вимог навчального закладу.

Загально, щоб навчатися у вищому навчальному закладі треба мати документ, який підтверджують знання польської мови, оскільки право на навчання безкоштовно діє тільки на навчання польською мовою. Отже, які ж документи підтверджують володіння мовою:

- свідоцтво про проходження підготовчого курсу для навчання польською мовою, який проводять підрозділи, визначені міністром, відповідальним за вищу освіту;
- сертифікат про знання польської мови не нижче рівня B1, виданий суб'єктом, уповноваженим Державною комісією з сертифікації знань польської мови як іноземної або університетом, до якого вступає кандидат;
- свідоцтво про закінчення середньої школи або диплом про закінчення

навчання, виданий у системі польської освіти, або свідоцтво про закінчення середньої школи за кордоном, де навчання велося польською мовою.

Закон “Про вищу освіту і науку” визначає цілий список іноземців, які мають право на безоплатне навчання польською мовою. Це стосується денної форми навчання. Отже, навчатися безплатно можуть:

- громадяни держави-члена ЄС, Швейцарської Конфедерації або країни-члена ЄАВТ, учасники Угоди про Європейську економічну зону та члени їхніх сімей, які проживають на території Польщі;
- особи, які отримали дозвіл на постійне проживання або дозвіл довготермінового резидента Європейського Союзу;
- особи, яким надано посвідку на тимчасове проживання на підставі возз’єднання з родиною;
- особи, які мають статус біженця або користуються тимчасовим захистом;
- власники Карти поляка;
- подружжя, нащадки громадянина Польщі, які проживають на території Польщі;
- особи, які мають сертифікат про знання польської мови як іноземної на рівні володіння не нижчому, ніж С1.

Порада.

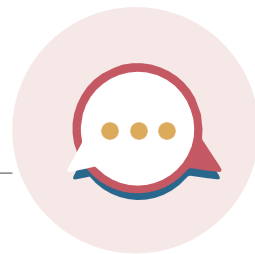
Сертифікат повинен бути виданий Державною сертифікаційною комісією з польської мови. Усі інші сертифікати не дають такого права. Якщо ви плануєте вступати на бюджетну основу, то варто завчасно подбати про цей сертифікат, оскільки часом досить важко записатися на іспит і також тривалий час очікування самого документу.

Університет може брати оплату за процес вступний процес. Іноземець може бути звільнений від оплати, що стягується державним університетом на умовах, визначених договором між університетами або міжнародним договором. Іноземець також може бути звільнений від цих зборів на підставі:

- рішення ректора, директора інституту Польської академії наук або директора науково-дослідного інституту;
- рішення міністра або рішення директора NAWA по відношенню до її стипендіатів.

РОЗДІЛ 7.

ІНШЕ

7.1 Придбання і реєстрація автомобіля та водійське посвідчення

Процедура придбання автомобіля на території Польщі досить проста та не займає багато часу. Після того, як ви знайшли автомобіль, який вас цікавить, перевірили його технічний стан та готові його придбати, потрібно перевірити чи продавець має всі необхідні документи для подальшої зміни реєстрації автомобіля.

Такими документами є:

- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- підтвердження права власності на транспортний засіб;
- підтвердження проведення технічного огляду автомобіля;
- страховий поліс;
- документи від газового обладнання, якщо таке обладнання присутнє в автомобілі.

У свідоцтві про реєстрацію повинні бути вказані дані власника автомобіля, які мають збігатися з даними особи, яка продає авто. Звичайно, може бути така ситуація, що дані власника не збігаються з даними у свідоцтві про реєстрацію. Власник авто повинен надати вам оригінал договору купівлі автомобіля, у якому повинні бути вказані його дані та дані особи, яка вписана у свідоцтві про реєстрацію. Додатково слід звернути увагу чи у свідоцтві є вписані дані про актуальний технічний огляд.

Важливо

Якщо автомобіль немає актуального технічного огляду ви можете придбати таке авто, натомість потрібно розуміти, що згідно з законом ви не можете пересуватись таким транспортним засобом, тому, щоб уникнути штрафу найкраще забрати таке авто на евакуаторі, та самостійно зробити технічний огляд.

Підтвердженням права власності на автомобіль є договір купівлі авто, якщо ви придбаєте його від фізичної особи або ж фактура, якщо авто було зареєстроване на фірму. Головними елементами договору є: дата підписання договору, місце підписання, дані продавця автомобіля, дані покупця, дані автомобіля, сума, за яку було придбане авто та підписи сторін договору. Якщо йдеться про фактуру, то на ній повинні бути такі ж самі дані, але підпис ставить тільки продавець, ваш підпис на фактурі не вимагається.

Власник повинен надати вам підтвердження страхового поліса на автомобіль. Якщо в автомобілі відсутній страховий поліс, тоді потрібно одразу придбати його онлайн, або ж у страхового агента того ж дня, коли ви придбали авто, і вже після цього ви зможете ним пересуватись. Навіть якщо ви придбаєте авто без страхового поліса, і застрахуєте його наступного дня, то ви можете отримати штраф у розмірі 1700 зл.

Також потрібно пам'ятати про додаткові документи, які власник повинен вам надати, якщо в автомобілі встановлене газове обладнання.

Важливо

Додатково у свідоцтві про реєстрацію також повинна міститись відповідна інформація про те, що в автомобілі встановлене газове обладнання. Якщо такої інформації немає, тоді власник додатково повинен надати вам квитанцію про монтаж цього обладнання.

Реєстрація транспортного засобу вам потрібно звернутись до Відділу Комунікації Управління ґміни (Wydział Komunikacji Urzędu Gminy), повіту чи міста за місцем вашої прописки. Також існують винятки, наприклад у Варшаві органом для реєстрації авто іноземцями є Управління адміністрації та цивільних справ (Biuro Administracji i Spraw Obywatelskich).

Для реєстрації автомобіля вам потрібно підготувати документи, які стосуються особи:

- дійсний закордонний паспорт;
- номер PESEL;
- прописка;
- підтвердження легального перебування.

А також документи, які стосуються транспортного засобу. Такими документами є:

- заява про реєстрацію автомобіля;
- згода на обробку персональних даних;

- підтвердження права власності на транспортний засіб;
- свідоцтво про реєстрацію автомобіля з актуальною датою проведення технічного огляду;
- номерні знаки;
- страховий поліс;
- декларація про перебування на території Республіки Польща.

Важливо

Від 1 січня 2024 року особа, яка придбала транспортний засіб, який зареєстрований на території Польщі, зобов'язана протягом 30 днів зареєструвати автомобіль на території Польщі. Штраф за відсутність реєстрації становить 500 злотих.

Також варто пам'ятати про те, що продаючи автомобіль ви зобов'язані протягом 30 днів повідомити про цей факт відповідне управління. Штраф за відсутність такого повідомлення становить 250 злотих.

Важливо

Кожен, хто придбав автомобіль на підставі цивільного договору повинен протягом 14 днів сплатити податок до відповідного відділу податкової служби (Urząd Skarbowy) за місцем проживання у розмірі 2% від вартості, вказаної у договорі. Зробити це можна онлайн, через Податковий портал або ж особисто в податковому управлінні вашого району попередньо заповнивши декларацію PCC-3.

Автомобіль на території Польщі повинен бути безперервно застрахований. Штраф за відсутність страхового поліса становить від 1700 до 8480 злотих (сума може змінюватись в залежності від рівня мінімальної зарплати).

Обмін водійського посвідчення в Польщі.

Особа, яка знаходиться на території Польщі довше ніж 6 місяців від моменту початку постійного або тимчасового перебування зобов'язана обміняти своє посвідчення водія на польське. Заяву на обмін водійського посвідчення складаємо в управлінні гміни (Urząd Gminy), повіту чи міста за місцем вашої прописки.

Для обміну водійського посвідчення вам потрібно підготувати наступні документи:

- заява про обмін водійського посвідчення;
- згода на обробку персональних даних;
- фото;
- ксерокопія наявного водійського посвідчення;
- переклад водійського посвідчення на польську мову присяжним перекладачем;
- дійсний закордонний паспорт;
- ксерокопія документа, що підтверджує право перебування на території Республіки Польща;
- прописка;
- підтвердження оплати;
- заява про те, що особа ознайомена зі змістом статті 233 Кримінального кодексу.
- заява, згідно з законом про керування транспортними засобами.

Важливо

Якщо ваше водійське посвідчення не відповідає вимогам Женевської або Віденської конвенції, тоді ви зобов'язані скласти теоретичний іспит для обміну водійського посвідчення. Україна є стороною Віденської конвенції, тому для осіб, які мають українське посвідчення водія складати іспит не обов'язково.

Перелік документів може не суттєво відрізнятись в залежності від вашого управління.

Обмін водійського посвідчення буде вам коштувати 100 злотих та 50 грош. Оплату можна здійснити в касі управління або ж банківським переказом на номер рахунку управління.

Важливо

Також потрібно пам'ятати, що якщо ваше українське посвідчення водія видане на обмежений термін, тоді польське посвідчення буде видане на такий самий термін дії (максимально на 15 років).

7.2 Номер PESEL

Для більшості громадян України, які прибули до Польщі після 24 лютого 2022 року цей документ більше відомий як підтвердження отримання тимчасового захисту і досить часто трактується як такий, який дає право подорожувати країнами Шенгенської зони. Однак для більшості громадян та іноземців запис у реєстрі PESEL слугує персональним ідентифікатором особи.

Він полегшує доступ до отримання державних послуг, користування медичними послугами, а також дозволяє ефективно вирішувати різноманітні адміністративні формальності.

Важливо

Підтвердження надання номеру PESEL зі статусом UKR не дає права подорожувати інших країн. Для того, щоб мати таку можливість слід оформити електронний документ diia.pl у додатку mObywatel і мати дійсний паспорт громадянина України для виїзду за кордон.

Номер PESEL - це 11-значний цифровий символ, який містить інформацію про дату народження, порядковий номер, а також стать особи. Він видається безтерміново і його не можна змінити. Однак можна змінити дані, які там зафіксовані, наприклад прізвище особи.

Інформація, яка міститься в PESEL відображається за допомогою цифр, які мають відповідне значення і порядок розміщення. Зазвичай це дата народження, порядковий номер у реєстрі та цифра ідентифікації статі (для жінок парна, для чоловіків непарна) і контрольний номер.

Найчастіше номер PESEL використовується для відрахування та декларації податків, отримання соціальної допомоги, різноманітних виплат, а також для оформлення пенсії. Крім того, номер може бути потрібний під час вступу до навчального закладу чи запису до школи.

Номер PESEL надається двома способами: автоматично та на підставі складеної заяви.

Автоматично номер PESEL можна отримати при народженні. Коли народилася дитина на території Польщі у громадян Польщі, громадян країн Європейського Союзу та членів їх сімей, які проживають в Польщі у зв'язку з отриманням дозволу на постійне проживання, а також іноземців, які отримали право на постійне проживання, статус біженця, додаткового захисту або притулку, дозвіл

на толерантне перебування, тимчасовий захист чи дозвіл на проживання з гуманітарних причин, то дитина отримує номер автоматично.

Важливо

Від 2018 року, номер PESEL надається іноземцям автоматично разом з оформленням реєстрації місця проживання (meldunek).

Порада.

У заяві необхідно вказати юридичну підставу, яка зобов'язує вас отримати номер PESEL. Найкраще аргументувати оформлення номеру в податкових цілях.

В усіх інших випадках, потрібно скласти заяву (wniosek o nadanie numeru PESEL) до адміністрації міста/гміни (urząd miasta/gminy) разом з дійсним паспортом.

Заяву можна заповнити перед візитом до адміністрації (її можна завантажити на вебсайті gov.pl), або ж безпосередньо в адміністрації.

Послуга надання номера PESEL безкоштовна. Номер надається одразу після складання заяви (якщо заява

складена відповідно норм і були дотримані всі формальності).

Важливо

Номер PESEL містить ваші персональні дані, тому за жодних обставин його не можна розголошувати та передавати третім особам, які не є представниками органів влади, державних інституцій або ж довірених вам осіб чи організацій.

7.3 Реєстрація місця проживання

Реєстрація місця проживання (meldunek) - це інформування органів державної адміністрації (urząd miasta, urząd gminy) про своє місце проживання. Кожен хто проживає у Польщі, повинен пам'ятати, що він зобов'язаний зареєструватися. Це стосується, як громадян Польщі так і іноземців. Хоча реєстрація в Польщі є обов'язковою, закон не передбачає жодних санкцій за її відсутність.

Важливо

Реєстрація місця проживання не дає жодних прав на житло, у якому зареєстрована особа.

Існує тимчасова реєстрація (meldunek czasowy) і постійна (meldunek stały). Термін дії тимчасової реєстрації чітко визначений і для іноземців це термін дії візи, дозволу на тимчасове перебування або ж номеру PESEL зі статусом UKR. Постійна реєстрація за місцем проживання надається на невизначений термін. Щоб іноземцеві отримати таку реєстрацію потрібно мати дозвіл на постійне проживання (stały pobyt) або ж дозвіл на проживання довготермінового резидента ЄС.

Вам не потрібно реєструватися, якщо ви знаєте, що ваше перебування у Польщі не триватиме довше 30 днів. Якщо ви перебуваєте у місті, іншому від того, де ви прописані, ви повинні зареєструватися за місцем перебування. Особи, які зареєстровані для тимчасового проживання і перебувають у тому самому місті безперервно понад 3 місяці, зобов'язані зареєструватися для постійного проживання.

Оформити реєстрацію можна в управлінні гміни (urząd gminy) або в управлінні міста (urząd miasta) за місцем проживання. Зареєструватись можна особисто або за довіреністю. При реєстрації іншої особи, ви повинні мати документ, який підтверджує, що ви маєте повноваження діяти від її імені. Наприклад, довіреність, рішення суду про встановлення опіки, декларацію про те, що ви опікується неповнолітньою особою або особою з обмеженими можливостями та маєте одне місце проживання.

Важливо

Реєстрація онлайн можлива лише для громадян країн-членів ЄС чи ЄАВТ і членів їх сім'ї. Для громадян України така форма реєстрації недоступна.

Якщо ви проживаєте в орендованому житлі і хочете отримати тимчасову реєстрацію місця проживання, то згода власника не потрібна, за умови, що ви маєте договір оренди.

Які документи потрібно подати:

- документ, що підтверджує особу (дійсний паспорт);
- заповнений і підписаний формуляр *Zgłoszenie pobytu czasowego (stałego)*, що містить підтвердження перебування особи від власника, або іншої

- особи, яка має право власності на приміщення (заповнюється на місці);
- договір оренди (якщо ж немає, тоді повинен бути власник житла з нотаріальним актом);
- документ, що підтверджує законне право на квартиру, такий як цивільний договір або виписка з реєстру нерухомості власника орендованої квартири.

Порада. Заяву на реєстрацію місця проживання можна завантажити та заповнити самостійно за цим посиланням [formularz zgłoszenia pobytu czasowego](#) або [formularz zgłoszenia pobytu stałego](#). Ви також можете попросити працівника в управлінні роздрукувати цю заяву.

Якщо ви перебуваєте в Польщі на підставі безвізового руху або очікуєте на рішення про надання дозволу на тимчасове або постійне проживання, підготуйте дійсний паспорт, а також один з цих документів:

- тимчасове посвідчення особи іноземця;
- посвідку на проживання (карта побиту);
- дозвіл на тимчасове проживання;
- дозвіл на постійне проживання;
- довготерміновий вид на проживання резидента ЄС;
- рішення про надання статусу біженця у Польщі, додаткового захисту, згода на проживання з гуманітарних причин чи толерантне перебування;

Якщо ви є власником або маєте інше право власності на квартиру, то надайте один з документів, який це підтвердить:

- витяг із земельного та іпотечного реєстру;
- рішення суду.

Порада.

Якщо Ви плануєте змінити місце реєстрації, повідомте про це управління у паперовому або електронному вигляді.

У заяві на реєстрацію місця проживання власник або інша особа, яка має право власності на квартиру, повинна підтвердити, що ви проживаєте за цією адресою.

Зверніть увагу, послуга реєстрації є безкоштовною. Натомість, довідка про реєстрацію підлягає оплаті.

7.4 Пенсія в Польщі

Усі справи, пов'язані з пенсійними виплатами для громадян України, які проживають у Польщі регулюють двосторонні угоди між двома державами. Згідно з ними українські пенсіонери, котрі проживають на території Польщі можуть отримувати українську пенсію через Заклад Соціального Страхування (ZUS).

Українська пенсія буде надходити міжнародним переказом на польський банківський рахунок.

Важливо

Пенсійні виплати будуть надходити раз у квартал з провізією 10%.

Переведенням пенсійних виплат з України займається Відділ реалізації міжнародних договорів ZUS, який знаходиться у Жешуві (Ряшів) (Oddział ZUS w Rzeszowie, Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych). Однак їхати до Жешува не обов'язково.

Місце подачі заяви на виплату пенсії у Польщі залежить від вашого місця проживання. Потрібно подати заяву до ZUS за місцем проживання і відділ передасть вашу справу до Відділу Реалізації міжнародних договорів. Звідти заявка надійде до Львова, до українського Відділу виконання міжнародних договорів при Головному управлінні Пенсійного фонду України. Далі пенсійна справа буде фізично знаходитися у Відділі міжнародних договорів у Львові.

Перелік документів на перерахування пенсії на рахунок за місцем проживання у Польщі:

- заява до ZUS-у з проханням про перерахування пенсії на рахунок за місцем проживання;
- копія паспорта для виїзду за кордон;
- копія посвідки на проживання (за наявності);
- копія документу про присвоєння номера PESEL;
- копія довідки про реєстрацію тимчасового проживання;
- копія паспорта громадянина України;
- копія номеру платника податків (укр.);
- українське пенсійне посвідчення з присяжним перекладом на польську мову;
- дані рахунку у польському банку;
- довідка про банківський рахунок

Важливо

Необхідно подати повну довідку про банківський рахунок з детальною банківською інформацією з іменем власника, назвою банку, повною адресою банку в Польщі, кодом BIC і SWIFT і номером рахунку у стандарті IBAN.

Уся процедура від моменту подачі заяви до моменту отримання виплат на рахунок займає приблизно 4 - 6 місяців. Якщо вона пройде успішно, то від Пенсійного Фонду України надійде лист з повідомленням про те, що пенсія буде надсилатись до Польщі. Україна нараховуватиме кошти один раз в квартал у розмірі трьох пенсій. Нараховану вам в Україні пенсію перераховують до польського ZUS в євро, там конвертують у злоті.

Щорічно потрібно відзначатися в ZUS для пред'явлення себе в якості живої особи і документу, що підтверджує легальність вашого перебування в Польщі.

Важливо

Якщо ви плануєте повертатися в Україну, то доведеться проходити зворотну процедуру.

Чи можуть громадяни України скласти заяву на вирівнювання до польської пенсії? Якщо громадянин України досяг пенсійного віку (60 років жінки і 65 років чоловіки), має стаж праці не менше 20 років (жінки) і 25 років (чоловіки), проживає у Польщі (центр життєвих інтересів знаходиться в Польщі) і на момент складання заяви особа не працює, то існує можливість подати заяву на вирівнювання до польської пенсії.

Перелік документів на отримання вирівнювання до польської пенсії громадянами України:

- заява EMP (wniosek EMP);
- заява про вирівнювання пенсії;
- свідоцтво праці (świadcstwo pracy) або документ ERP-6;
- українська трудова книжка (якщо немає трудової книжки, то можна написати відповідну заяву);
- PESEL UKR;
- Декларація про центр життєвих інтересів (oświadczenie o centrum życiowych interesów);
- ZUS RCA (umowa zlecenia);

-
- пенсійне посвідчення;
  - заява Oświadczenie w sprawie świadczenia pielęgnacyjnego - інформація про отримання або неотримання виплат по догляду
  - заява на отримання пенсійного посвідчення (Wniosek ERL - o legitymacje emeryta w Polsce)
  - заява на виготовлення пенсійного посвідчення.

СКОРОЧЕННЯ І КОРИСНІ ТЕРМІНИ

aneks	додаток
Biuro Administracji i Spraw Obywatelskich	Бюро адміністрації та громадянських справ
Centrum Pomocy Rodzinie	Центр Допомоги Родині
dyplom zawodowy	диплом
edukacja wczesnoszkolna	дошкільна освіта
e-dziennik	е-щоденник, електронний щоденник
egzamin ósmoklasisty	екзамен восьмикласника
IKP	Internetowe Konto Pacjenta – Обліковий запис пацієнта
karta stałego pobytu	посвідка на постійне проживання
karta tymczasowego pobytu	посвідка на тимчасове проживання
kaucja	застава
klasa przygotowawcza	підготовчі класи
klub dziecięcy	дитячий клуб
Kompleksowy System Rekrutacji do szkół podstawowych	Комплексна система прийому до початкових шкіл
księga wieczysta	земельна та іпотечна книга
Kuratorium Oświaty	Кураторіум Освіти
kwalityfikacyjny kurs zawodowy	кваліфікаційний курс професійної підготовки
lekarz POZ / pierwszego kontaktu	лікар першого контакту
liceum ogólnokształcące	загальноосвітній ліцей
liceum ogólnokształcącym dla dorosłych	загальноосвітній ліцей для дорослих
list polecony za potwierdzeniem odbioru	замовний лист з підтвердженням отримання
matura	випускний іспит, іспит зрілості
meldunek	реєстрація місця проживання

Ministerstwo Sprawiedliwości	Міністерство Юстиції
najem tradycyjny	традиційний найм
NAWA	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej – Польське національне агентство з питань академічного обміну
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia – Національний Фонд Здоров'я
nocna i świąteczna opieka zdrowotna	нічна і святкова опіка здоров'я
Oddział ZUS w Rzeszowie, Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Відділ Закладу соціального страхування у Жешуві (Ряшеві), Відділ реалізації міжнародних угод
oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	дошкільні відділи у загальноосвітніх школах
odwołanie	апеляція, оскарження
oświadczenie	декларація
państwowa szkoła	державна школа
PIP	Państwowa Inspekcja Pracy – Державна Інспекція Праці
Policealna szkoła	поліцейська школа
profil zaufany	довірений профіль
progi punktowe	порогові бали
protokół zdawczo-odbiorczy	протокол приймання-передачі
protokół zdawczo-odbiorczy	протокол приймання-передачі
przedszkola	дитячий садок
przychodnia	прийомне відділення
publiczna szkoła	публічна школа
rekrutacja uzupełniająca	додаткова вступна кампанія
składka chorobowa	внески на випадок хвороби
składka emerytalna	внески на пенсійне страхування
składka rentowa	внески на страхування на випадок інвалідності
składka zdrowotna	внески на медичне страхування

SOR	Szpitalny Oddział Ratunkowy – Відділення швидкої допомоги
studia doktoranckie	аспірантура
studia jednolite	неподільне навчання
studia licencjackie	бакалаврат
studia magisterskie	магістратура
świadczenia rodzinne	сімейна допомога
świadcstwo czeladnicze	свідоцтво підмайстра
świadcstwo pracy	відоцтво про працю
świadcstwo szkolne	шкільне свідоцтво
Szkoła podstawowa	початкова школа
szkolnictwo policealne	післяшкільна освіта
szkoła branżow	професійна школа
termin wypowiedzenia	термін розірвання договору
tytuł technika	звання техніка
ubezpieczenie społeczne	соціальне страхування
UDSC	Urząd do Spraw Cudzoziemców – Управління у справах іноземців
umowa instytucjonalna	інституційний договір найму
umowa na czas nieokreślony	договір на невизначений час
umowa na czas określony	договір на визначений час
umowa na okres próbny	договір на випробувальний термін
umowa o dzieło	договір підряду
umowa o pracę	трудоий договір
umowa okazjonalna	договір тимчасового найму
umowa podnajmu lokalu	договір піднайму приміщення
umowa użyczenia lokalu mieszkalnego	договір позички житла
umowa zlecenie	договір доручення
Urząd dzielnicy miasta	районне управління міста / районна адміністрація міста
Urząd Gminy	управління / адміністрація гміни

Urząd Skarbowy	Податкова служба
Urząd Wojewódzki	Воєводське управління
wezwanie do uzupełnienia braków	вимога донесення документів
wniosek o nadanie numeru PESEL	заява про надання номеру PESEL
wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności	заява про видання висновку про ступінь інвалідності
Wydział do Spraw Cudzoziemców Urzędu Wojewódzkiego	Відділ у справах іноземців Воєводського управління
Wydział Komunikacji Urzędu Gminy	Відділ Комунікації Управління гміни
wypowiedzenie umowy	розірвання договору
zasilek pielęgnacyjny	допомога по догляду
zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia	свідоцтво про стан здоров'я
Zespół Orzekania o Niepełnosprawności	комісія зі встановлення інвалідності
zezwolenie na pobyt czasowy	дозвіл на тимчасове проживання
zezwolenie na pobyt długoterminowego rezydenta Unii Europejskiej	дозвіл на проживання довготермінового резидента Європейського Союзу
zezwolenie na pobyt stały	дозвіл на постійне проживання
zleceniobiorca	підрядник
zleceniodawca	замовник
żłobek	ясла
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Закладу Соціального Страхування

Команда авторів Довідника-порадника

- **Альона Осух** - спеціалістка Центру підтримки Українського дому у Варшаві, експертка з питань освіти
- **Анна Цепенда** - спеціалістка Центру підтримки Українського дому у Варшаві, родинна асистентка
- **Ксенія Сахно** - юристка, експерт, консультант Українського консультативного центру в Гданську
- **Наталія Сиза** - юристка, експерт, координатор Українського консультативного центру в Гданську
- **Наталія Шилова** - спеціалістка Центру підтримки Українського дому у Варшаві, експерт з питань освіти
- **Оксана Пестрикова** - координатор Центру підтримки Українського Дому у Варшаві, експерт з питань легалізації перебування
- **Олександр Пивоварський** - юрист, експерт Українського консультативного центру в Гданську
- **Ольга Семенюк** - спеціалістка Центру підтримки Українського дому у Варшаві, експертка з питань працевлаштування іноземців
- **Ростислав Пітиляк** - старший спеціаліст Центру підтримки Українського дому у Варшаві, експерт у питаннях легалізації перебування
- **Тетяна Кубай** - експерт, консультант Українського консультативного центру в Гданську
- **Юлія Манецька** - спеціалістка Центру підтримки Українського дому у Варшаві, експертка з питань житла
- **Юлія Репенко** - координатор Консультативного пункту і інфолінії Українського дому у Варшаві, експерт з питань легалізації перебування

